

บทความวิจัย

มโนทัศน์ ‘อาหาร’ ในปรัชญาอุปนิษัทของอินเดีย: การศึกษาเชิงตีความ

โดยเน้นจากคัมภีร์ไตตติรียอุปนิษัท

The Concept of ‘Food’ in Indian Philosophy of Upaniṣad: An Interpretive Study

Mainly Based on Taittiriya Upaniṣad

ผู้วิจัย

อาจารย์เทพวิ โชควสิน

สาขาวิชาศึกษาทั่วไป

สำนักวิชาเทคโนโลยีสังคม

ผลงานในโครงการหนึ่งอาจารย์ หนึ่งผลงาน มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี

ประจำปี พ.ศ. 2547

มโนทัศน์ ‘อาหาร’ ในปรัชญาอุปนิษัตของอินเดีย : การศึกษาเชิงตีความโดยเน้นจากคัมภีร์ไตตติรียอุปนิษัต

เทพทวี โชควคิน

บทคัดย่อ

บทความวิจัยชิ้นนี้มีวัตถุประสงค์เพื่ออธิบายและเสนอบทวิเคราะห์วิจารณ์ต่อมโนทัศน์ ‘อาหาร’ ในระบบปรัชญาอุปนิษัตของอินเดีย โดยเฉพาะที่ปรากฏเป็นสำคัญในคัมภีร์ไตตติรียอุปนิษัต การศึกษาประเด็นดังกล่าวรวมไปกับการดูที่ระบบปรัชญาที่มาก่อนอุปนิษัตคือ ในคัมภีร์พระเวท และระบบปรัชญาบางระบบที่มาทีหลังอุปนิษัตนั้น พบว่าในอุปนิษัตมีความเด่นชัดในการกล่าวถึงอาหารอย่างพิเศษยิ่งกว่าระบบปรัชญาอินเดียแบบอื่น ในฐานะสิ่งที่เอื้ออำนวยต่อความบริบูรณ์ของชีวิต หรือ ในฐานะสิ่งที่แทนลักษณะของพรหมอันเป็นสิ่งสูงสุด โดยเฉพาะที่ปรากฏในคัมภีร์ไตตติรียอุปนิษัต จากการศึกษาเชิงตีความและวิเคราะห์ทำให้ผู้วิจัยได้ข้อสรุปว่า การกล่าวถึงอาหารเช่นนี้สะท้อนให้เห็นโลกทัศน์แบบองค์รวมต่อการมองอาหาร ซึ่งทำให้มีการกล่าวถึงความสัมพันธ์ของอาหารต่อมนุษย์ ต่อระบบศีลธรรมสังคม และต่อปัญหาความสัมพันธ์ของจิต-กาย ได้แตกต่างออกไปจากอิทธิพลของโลกทัศน์แบบวิทยาศาสตร์

บทนำ

อาหารนั้นเป็นที่ทราบกันดีอยู่แล้วว่าเป็นหนึ่งในปัจจัยสี่ที่สำคัญสำหรับการมีชีวิตของมนุษย์ แม้สิ่งมีชีวิตอื่นๆ อย่างสัตว์หรือพืชจะไม่ได้ต้องการปัจจัยที่สำคัญบางปัจจัยเช่นเสื้อผ้าอย่างที่มนุษย์เราต้องการ อาหารก็จำเป็นต่อสิ่งมีชีวิตเหล่านั้นเช่นกัน ความจำเป็นของอาหารก็ต่างจากความจำเป็นของปัจจัยตัวอื่นๆ ด้วย ความต่างนั้นก็ถือเป็นปัจจัยสำคัญที่ขาดแล้วจะเห็นผลที่เกิดขึ้นง่ายนั่นคือทำให้ร่างกายทรุดโทรม ไม่มีพลังงาน การไม่มีเสื้อผ้าใส่ หรือไม่มีที่อยู่อาศัย ก็ไม่ได้ทำให้เห็นผลเช่นนี้ ยารักษาโรคก็ไม่ได้จำเป็นในเวลาที่ไม่ได้เจ็บไข้ได้ป่วย โดยรวมคือ ผู้วิจัยเห็นว่าอาหารจำเป็นสำหรับการมีชีวิตของสิ่งมีชีวิตทั้งหลาย

คนในทุกชาติทุกภาษาก็อธิบายอาหารว่าเป็นสิ่งหล่อเลี้ยงชีวิตดังเช่นที่กล่าวไปแล้ว แต่เมื่อผู้วิจัยได้มีโอกาสอ่านคัมภีร์เล่มหนึ่งของอินเดีย คือ ไตตติรียอุปนิษัต ก็ต้องแปลกใจเมื่อพบว่าปรัชญาอินเดียสมัยโบราณอย่างที่ปรากฏในอุปนิษัตเล่มนี้อธิบายและพูดถึงอาหารมากกว่าคำว่า “อาหาร” ในเชิงสัญลักษณ์ที่มีความหมายอย่างที่เรารู้จักกัน เช่นที่ผู้นับถือศาสนาพราหมณ์ในสมัยนั้นเชื่อว่าสิ่งสูงสุดคือพรหม ก็มีคำกล่าวที่ว่า ‘พรหมนั้นคืออาหาร’ ซึ่งเป็นคำกล่าวของพระวรุณที่ตรัสตอบฤๅษฏบุตรชายซึ่งถามพระองค์ว่าพรหมนั้นคืออะไร แน่นนอนว่าคำว่าอาหารในที่นี้ย่อมหมายความว่าอาหารที่เรารับประทานกันอยู่ทุกวัน ผู้วิจัยจึงมีคำถามคือ การขยายความหมายของคำว่าอาหารเช่นนี้นั้นมีจุดประสงค์ที่จะกล่าวถึงอะไร และเมื่อผู้วิจัยได้ศึกษาจากอุปนิษัตอื่นๆ ก็

พบว่ามีการพูดถึงอาหารในลักษณะเดียวกันนี้อยู่หลายแหล่งด้วย งานวิจัยบางชิ้นเช่น Lopez (1997) ก็ได้ให้ข้อสังเกตนี้ไว้เช่นกันและเลือกศึกษาการกล่าวถึงอาหารในปรัชญาอุปนิษัตกับอิกมโนทัศน์หนึ่งคือความเป็นอมตะ (Immortality) ของชีวิตซึ่งโยงเข้ากับความเชื่อในกรรมและการเกิดในชาติภพใหม่ของฮินดู ทว่าประเด็นนี้ไม่ใช่จุดสนใจของผู้วิจัย เนื่องจากผู้วิจัยต้องการวิเคราะห์โดยตรงต่อโลกทัศน์ที่อยู่เบื้องหลังการกล่าวถึงอาหารในปรัชญาอุปนิษัตว่ามีลักษณะอย่างไรเสียมากกว่า

ในงานชิ้นนี้ผู้วิจัยจึงจะศึกษาในเชิงวิเคราะห์ต่อมโนทัศน์ ‘อาหาร’ โดยเน้นที่ปรากฏในคัมภีร์อุปนิษัตต่างๆ และดูในบางคัมภีร์ที่สำคัญ ซึ่งมีอยู่ก่อนและหลังคัมภีร์อุปนิษัต เพื่อหาภาพรวมว่ามีการใช้คำนี้ในความหมายอะไร เพื่อประโยชน์ในการอธิบายสิ่งใด คัมภีร์ที่มาก่อนซึ่งเห็นว่าควรจะนำมากล่าวถึงก็คือ คัมภีร์พระเวท แล้วต่อกับคัมภีร์อุปนิษัตอย่างพฤทธารัณยกะ ฉานโทลยะ ไอตระยะ เกาษีตาภิ เสวตาสวัตระ และปรัศนอุปนิษัต รวมถึงคัมภีร์หลังยุคพระเวทด้วยอย่าง เกาฏีลียะฮรรตศาสตร์ และระบบปรัชญาต่างๆ ที่มีขึ้นในภายหลัง จากนั้นจะกล่าวโดยตรงและโดยละเอียดต่อคัมภีร์ไอตติริยะอุปนิษัตซึ่งกล่าวถึงอาหารไว้อย่างมีแก่นสารสำคัญที่สุด ในแต่ละคัมภีร์ผู้วิจัยจะยกตัวอย่างบทหรือวรรคที่ปรากฏการพูดถึงอาหารซึ่งเห็นว่ามีมีความสำคัญ และจะมีการวิเคราะห์ในแต่ละจุดด้วย หลังจากนั้นจะเป็นการวิเคราะห์ในภาพรวมเพื่อให้เห็นว่าการพูดถึงอาหารในลักษณะใดบ้าง ในคัมภีร์รุ่นแรกกับรุ่นหลังๆ มีความแตกต่างหรือเหมือนกัน อย่างไร

เมื่อพูดถึงอาหารก็แน่นอนว่าจะละเลยการพูดถึงการกินหรือการรับประทานเสียก็คงเป็นไปได้ แต่เมื่อตรวจสอบดูแล้ว ก็เป็นอย่างไรก็ได้กล่าวไปคือ คำว่าอาหารได้มีการใช้ในความหมายที่พิเศษ การกินหรือการรับประทานอาจฟังดูไม่ให้เป็นความหมายพิเศษไปด้วย ผู้วิจัยจึงขอให้คำว่าบริโภคแทน และอาจมีคำว่า กิน ปรากฏอยู่ด้วยบ้างในบางที่ เพราะคำว่ากินอย่างที่เรานำมาใช้ในบางบริบท ก็ไม่ใช่การกินอาหารก็ได้ เช่น กินที่ กินเวลา ส่วนคำว่ารับประทานนั้นหมายความได้อย่างเดียว คือกินอาหารธรรมดา ผู้วิจัยจึงไม่ใช้คำนี้ และผู้วิจัยจะถือคำในภาษาอังกฤษตามที่นักวิชาการตะวันตกนิยมใช้กันด้วย ซึ่งก็คือ food หมายถึง อาหาร และ eating คือ การกินหรือการบริโภค ซึ่งก็เช่นเดียวกันที่ว่า คำเหล่านี้ในภาษาอังกฤษก็ไม่ได้มีความหมายอย่างที่มีปรากฏในปรัชญาอินเดีย จึงต้องถือว่าเป็นการใช้ในแบบพิเศษเฉพาะในที่นี้เท่านั้น

‘อาหาร’ ในปรัชญาอุปนิษัตของอินเดีย

การศึกษาของผู้วิจัยนั้นมาจากงานเขียนที่พูดถึงคัมภีร์พระเวทและอุปนิษัตหลายๆ งานเขียน เช่น Deussen (1980) Müller (1969) และ Roer (1979) ซึ่งพบความหลากหลายในสำนวนแปลในภาษาอังกฤษของนักวิชาการเหล่านี้ ทว่าในส่วนเฉพาะของคัมภีร์อุปนิษัตทั้งหลายนั้นผู้วิจัยจะเลือกสำนวนแปลที่ได้ใจความกระชับที่สุดของ Olivelle (1998) เป็นหลักเพื่อการถอดใจความสำคัญโดยสังเขป จากที่ได้ศึกษา ผู้วิจัยพบว่าในคัมภีร์พระเวทและอุปนิษัต การกล่าวถึงอาหารมักจะนำไปเกี่ยวข้องกับความจริงสูงสุดคือพรหมันในฐานะผู้ให้กำเนิดสิ่งต่างๆ ทั้งทั้งจักรวาลรวมทั้งชีวิต

มนุษย์ด้วย อาหารจึงถูกพูดถึงในความหมายที่ลึกล้ำและพิสดาร จนเมื่อสิ้นยุคพระเวทและยุคอุปนิษัทแล้ว อาหารที่ปรากฏในคัมภีร์รุ่นหลังๆ ก็มีความหมายตามปกติ ซึ่งก็คือไม่พบว่ามีการนำมาพูดถึงในแบบถ้ำลึกพิสดารเช่นนั้นอีก ดังนั้น ก่อนที่จะเข้าสู่แนวความคิดในคัมภีร์อุปนิษัทที่ควรที่จะดูแนวความคิดในคัมภีร์พระเวทก่อน ผู้วิจัยจึงจะอภิปรายเป็นหัวข้อ โดยแบ่งตามแต่ละคัมภีร์ ดังนี้

1. คัมภีร์พระเวท ในคัมภีร์ฤคเวทที่มีการสรรเสริญอรุณเทวี (Dawn) ก็กล่าวได้ว่าอรุณเทวีคือเทพเจ้าของยามรุ่งสางเมื่อพระอาทิตย์กำลังขึ้น เปรียบเธอเป็นหญิงสาวในวัยรุ่น เมื่อเธอปรากฏก็จะฉายแสงสีทองคือแสงเรืองรองของอาทิตย์ในยามเช้า การสวดสรรเสริญอรุณเทวีนี้มีการขอพรให้มีอาหารด้วยคือ

ขออรุณเทวีจงฉายแสงอันวิจิตรสู่พวกเรา ให้มีกลางวันที่ยาวนาน โอ
อรุณเทวี โอ เทวี โปรดจงให้อาหารแก่เรา ท่านคือผู้ที่มีทุกสิ่งทั้งดงาม
มากด้วยเกวียนและม้า...

ทำไมจึงได้ขออาหารจากอรุณเทวี ทั้งนี้ก็น่าจะเป็นเพราะว่าคนโบราณรู้ว่าเมื่อเวลาเช้าเริ่มต้น ก็ต้องออกไปทำนา พืชพันธุ์ธัญญาหารที่ได้ก็ย่อมได้จากการลงมือลงแรงเช่นนี้ ถ้ากลางคืนนั้นยาวนานเกินไปไม่มีเวลากลางวันเลย พืชทั้งหลายที่เป็นอาหารของมนุษย์ก็คงจะไม่ได้เติบโตเพราะไม่มีแสงไว้สังเคราะห์อาหาร การมีแสงจากดวงอาทิตย์ก็คือสัญญาณของการเริ่มต้นที่จะมีอาหาร คำว่าอาหารปรากฏในอีกส่วนหนึ่งของฤคเวท เมื่อกล่าวสรรเสริญเสรีภาพ (Liberality) คือ

เทพเจ้าจะไม่ปล่อยให้เราต้องหิวตาย แต่แม้ผู้ที่อยู่ดีกินดีก็ต้องพบกับ
ความตายในลักษณะใดลักษณะหนึ่ง แม้กระนั้น ความมากไปด้วย
เสรีภาพก็ไม่เคยหมดไปเลย, ผู้ไม่เคยให้สิ่งใดจะไม่พบกับความสุข
สบาย ผู้ที่มีอาหารเก็บไว้มาก เมื่อมีผู้ทุกข์ยากมาขออาหารจากเขาเพื่อ
บริโภค เขากลับไล่ไปเสีย เขาก็จะไม่ได้พบความสุขสบาย แต่ผู้มีใจ
กว้างก็คือผู้ให้อาหารแก่ขอทานที่ทุกข์ยาก เมื่อยามรบเขาจะเป็นผู้ชนะ
แม้เมื่อพบปัญหาในกาลข้างหน้าก็จะมีมิตรมากคอยช่วยเหลือ ผู้ไร้ญาติ
ขาดมิตร ก็คือผู้ที่ไม่ให้อาหารแก่ใครเลยเมื่อยามที่เขาเหล่านั้นร้องขอ...

ในที่นี้ผู้วิจัยเห็นว่าเป็นภาพที่น่าจะเข้าใจได้ง่ายมากที่ว่าทำไมการให้อาหารจึงทำให้มีมิตรมาก นั่นคือมิตรกับศัตรูนั้นต่างกัน ได้ชัดเจนที่สุดก็คือมิตรคอยช่วยเหลือให้เราใช้ชีวิตที่ดีไม่ทุกข์ยาก ในขณะที่ศัตรูนั้นหมายจะเอาชีวิตด้วยการเข่นฆ่า หรือปองร้ายโดยการทำให้เสียชื่อเสียง การให้อาหารก็คือการสนับสนุนให้เขายังมีชีวิตอยู่ได้ เพราะอาหารจำเป็นต่อการดำรงชีวิต การให้ไม่ว่าสิ่งใดก็คือ

ว่าเป็นการมีโมติจริต ยิ่งการให้ทานเป็นอาหารแก่ขอมานก็ถือว่าเป็นการทำบุญทำกุศลที่จะนำพาให้ชีวิตประสบแต่สิ่งที่ดีได้

จากที่ได้ดูในฤกษ์จะเห็นว่าการกล่าวถึงอาหารก็ยังเป็นมโนทัศน์ธรรมดาอยู่คือเห็นว่าอาหารคือปัจจัยสำคัญในการดำรงชีวิต แต่เมื่อถึงยุคอุปนิษัท อาหารมีความหมายพิเศษมากขึ้น และล้ำลึกขึ้น โดยมีความเกี่ยวข้องกับเทพเจ้าผู้เป็นใหญ่ที่สุดหรือสิ่งแท้จริงสูงสุดคือพรหมัน อาจเป็นเพราะในยุคพระเวทมีการนับถือเทพเจ้าหลายองค์ซึ่งช่วยให้มนุษย์ดำรงชีวิตในทางต่างๆ จึงเป็นความเชื่อแบบพหุเทวนิยม แต่ในยุคอุปนิษัทกลับเป็นแบบเอกเทวนิยมและเอกนิยม การอธิบายกำเนิดของโลกและสิ่งต่างๆ จึงไม่พ้นการกล่าวถึงสิ่งสูงสุดคือพรหมันนี้ การกล่าวถึงอาหารจึงมีลักษณะเช่นนี้ตามไปด้วย ผู้วิจัยจึงจะวิเคราะห์อุปนิษัทที่สำคัญๆ เป็นลำดับไป

2. พุทธทาร์ณยะอุปนิษัท เนื้อหาของคัมภีร์อุปนิษัทแม้จะมีมากมาย แต่ปัญหาที่เป็นจุดสนใจหลักๆ ก็มีไม่กี่ปัญหา โดยที่เป็นจุดสนใจที่เด่นที่สุดก็คือความมีอยู่ของพรหมัน อุปนิษัทเมื่อมีขึ้นภายหลังคัมภีร์พระเวทก็แน่นอนว่าได้รับอิทธิพลจากพระเวทอยู่ไม่น้อย คัมภีร์พระเวททั้งสิ้นคือฤกษ์ เวท ยชุรเวท สามเวท และอถรรพเวท จึงเป็นต้นกำเนิดอุปนิษัททั้งหลาย พุทธทาร์ณยะก็เช่นกันซึ่งเป็นอุปนิษัทที่มีกำเนิดจากยชุรเวทชาว กล่าวถึงการสร้างสรรค์สิ่งต่างๆ ของตัวตนหรืออาดมัน ตัวตนนี้มีอยู่ก่อนสิ่งทั้งหลาย ที่มีสิ่งทั้งหลายเกิดขึ้นก็เพราะความประสงค์ของตัวตนนี้ ในบทที่ 1 ตอนที่ 4 มีกล่าวอยู่ที่หนึ่งว่า

ตัวตน (อาดมัน) นี้คือโลกของทุกสิ่ง เมื่อเขาแบ่งร่างส่วนหนึ่งออกมา ก็กลายเป็นโลกของเทพทั้งหลาย เมื่อเขาท่องคัมภีร์พระเวท เขาก็เป็นโลกให้เหล่าโหราจารย์ เมื่อเขาหยิบยื่นน้ำจันท์แก่บรรพบุรุษ และเป็นพ่อของบุตร เขาก็เป็นโลกสำหรับบรรพบุรุษนั้น เมื่อเขาให้อาหารและที่พักพิงแก่คนทั่วไป เขาก็ได้เป็นโลกของคนเหล่านั้น .. เมื่อสัตว์ทั้งหลาย ทั้งสัตว์ป่า นกลงไปจนถึงมดมาพักพิงอาศัยในบ้านของเขา เขาก็คือโลกของสัตว์เหล่านั้น..

ในบทนี้ทำให้เห็นได้ว่าตัวตนนั้นยิ่งใหญ่เพียงใด ทั้งนี้เพราะเป็นโลกของทุกสิ่ง มีความปรารถนาอะไรก็ได้เช่นให้สิ่งหนึ่งแก่สัตว์ (being) อย่างหนึ่ง แล้วเขาก็เป็นโลกของสัตว์นั้น โลกในที่นี้จึงน่าจะมีความหมายเน้นไปทางที่ว่า คือ ที่พักพิงอาศัยให้แก่ชีวิต จะเห็นได้ว่าการกล่าวถึงอาหารด้วยว่าก็เป็นสิ่งที่ตัวตนหรืออาดมันนี้หยิบยื่นให้ เราเห็นได้ว่าพืชพันธุ์ที่จะเป็นอาหารแก่สิ่งมีชีวิตก็ล้วนแต่มีกำเนิดจากพื้นดินก็คือโลก การบอกว่าโลกหยิบยื่นอาหารแก่สิ่งมีชีวิต โลกก็คือตัวตนนั้น จึงเป็นคำกล่าวที่เข้าใจได้ ในบทเดียวกันนี้ในตอนต่อมาก็คือตอนที่ห้า มีโคลงที่กล่าวถึงอาหารว่ามีเจ็ดส่วน คือ

โดยนักปราชญ์และกรรมกร, เมื่อบิดาได้ทำให้มีอาหารเจ็ดส่วน หนึ่งนั้นก็เป็นอาหารที่ทุกคนที่นี้มีเหมือนกัน อีกสองส่วนก็บูชาแก่เทพเจ้า อีกสามส่วนเขาเก็บไว้เอง หนึ่งส่วนสุดท้ายก็ให้แก่สัตว์ ทุกสัตว์ต้องพึ่งพาอาหารทั้งพวกที่ต้องหายใจและที่ไม่ต้องหายใจ แต่โยพวกเขาจึงไม่เคยเหน็ดเหนื่อยเมื่อต้องถูกบริโภคทุกวัน ผู้ที่รู้จักอาหารย่อมรู้จักว่าอาหารไม่สามารถเหน็ดเหนื่อยได้ เขาบริโภคอาหารด้วยใบหน้า บูชาเทพเจ้าด้วยอาหาร เขาจึงอยู่ได้โดยอาหารที่ทำให้มีพลัง

โคลงบทนี้มีข้อน่าสังเกตว่า ทำไมจึงกล่าวว่า อาหารไม่เคยเหน็ดเหนื่อย ก็ตอบว่าตรงนี้หมายความว่าอาหารไม่เคยลดลง ทั้งนี้เพราะปุรุชะ (Person) หรือตัวตนนั่นเองที่สร้างอาหารขึ้นมาได้เรื่อยๆ ถ้าหยุดเมื่อใดอาหารก็จะลดลงทันที ส่วนการบริโภคอาหารด้วยใบหน้าก็จะหมายถึงบริโภคด้วยปาก ในบทนี้ทำให้เห็นว่าอาหารจำเป็นแก่สัตว์ทั้งหลายจริงๆ เพราะแม้แต่เทพเจ้าก็ต้องบริโภคอาหาร เทพเจ้าคงจะเป็นพวกที่ไม่ต้องหายใจตามที่ปรากฏใน โคลงซึ่งก็ได้รับอาหารจากการบูชา ลมหายใจหรือปราณะก็เป็นสิ่งจำเป็นสิ่งหนึ่งสำหรับชีวิต อย่างเช่นในบทที่ 3 ของพฤทธารัมยกะ มีการกล่าวถึงว่า อาหารและปราณะเป็นเทพเจ้าสององค์ และเมื่อมองว่าเป็นเทพเจ้าสูงสุดเพียงองค์เดียว ก็ถือว่าเป็นพรหมัน ในบทที่ 5 มีกล่าวต่อว่า

บางคนกล่าวว่า “พรหมัน” คือ อาหาร ก็หาใช่เช่นนั้นไม่ เพราะอาหารจะเนาเสียเมื่อปราณะขาดไป บางคนก็กล่าวว่า “พรหมัน” คือ ปราณะ ก็หาใช่เช่นนั้นไม่ เพราะปราณะจะจางหายเมื่อไม่มีอาหาร ต่อเมื่อเทพสององค์นี้มาด้วยกันเท่านั้น จึงจะยังให้มีชีวิต... มีสองคำ คือ “วิ, รัม” วิ คือ อาหาร เพราะทุกสิ่งอยู่ในอาหาร รัม คือ ปราณะ เพราะทุกชีวิตอยู่ร่วมกับปราณะ ผู้ใดที่รู้จักสิ่งเหล่านี้ สัตว์ทั้งหลายก็รวมในตัวเขา สัตว์ทั้งหลายก็อยู่ร่วมกับเขา

ตรงนี้แสดงให้เห็นชัดเจนว่าอาหารกับปราณะสำคัญต่อการมีชีวิตของสิ่งมีชีวิต และผู้ที่ให้สิ่งเหล่านี้คือพรหมัน แต่พรหมันก็เป็นสิ่งเหล่านี้ด้วย นั่นก็หมายความว่าพรหมันเป็นทั้งผู้ให้สิ่งที่บริโภคกับเป็นทั้งสิ่งที่ถูกบริโภค ตรงนี้ฟังดูขัดแย้งกันและเข้าใจยาก แต่จะเข้าใจได้ง่ายทันทีถ้ารู้ว่าทุกสิ่งคือพรหมัน พรหมันก็คือทุกสิ่ง สิ่งที่ถูกบริโภค กับผู้ให้สิ่งนั้นจึงเป็นสิ่งเดียวกันด้วย และเมื่อมองว่าพรหมันก็ให้กำเนิดสิ่งมีชีวิตทั้งหลาย สิ่งมีชีวิตเหล่านั้นก็ต้องได้รับการเกื้อหนุนจากพรหมันตลอดเวลาในรูปของอาหารและปราณะ ผู้รู้จักเช่นนี้ คือรู้จักว่าอาหารและปราณะมาจากไหนก็ย่อมรู้จักพรหมันและรู้ว่า ตนอยู่รวมและอยู่ร่วมกับพรหมันตลอดเวลาดังที่กล่าวในวรรคสุดท้ายนั้น

ในพจนานุกรมยุคมีการกล่าวถึงด้วยว่า พรหมันสร้างสิ่งต่างๆ ที่ยังไม่ใช่อาหารขึ้นมาก่อน อาหารเป็นผลของการเกิดขึ้นของสิ่งต่างๆ ที่ถูกสร้างขึ้นก่อนนั้นอีกทีหนึ่ง ดังที่ปรากฏในบทที่ 6 ตอนที่ 2 ว่า

ไฟซึ่งคือเกาตมะ ที่ซึ่งโลกเบื้องล่างนี้มีอยู่ ฟืนนั้นคือดิน ควันก็คือไฟ เปลวคือกลางคืน ถ่านคือจันทร์ธา ประกายไฟคือหมู่คารา ในไฟนั่นเอง เทพเจ้าก็ทำให้เกิดฝน และฝนก็ทำให้อาหารมีขึ้นได้, ไฟคือเกาตมะ นี้คือสิ่งมนุษย์ผู้ชาย ฟืนคือปาก ควันคือลมปราณ เปลวคือวาจา ถ่านคือจักษุ ประกายไฟคือโสต ในไฟนั่นเองเทพเจ้าทำให้เกิดอาหาร และอาหารก็ทำให้เกิดน้ำเชื้อของมนุษย์...

ในบทนี้มีการกล่าวถึงไฟว่าเป็นเกาตมะ โดยที่เมื่อเกาตมะเป็นโลก ไฟจะทำให้เกิดฝนตก และฝนนั้นจะทำให้มีอาหาร และเมื่อเกาตมะคือมนุษย์ผู้ชาย ไฟนั้นก็ทำให้เกิดอาหาร และอาหารทำให้เกิดน้ำเชื้อ เราน่าจะเรียกได้ว่าจากไฟมีฝน ฝนทำให้เกิดอาหาร และอาหารทำให้เกิดน้ำเชื้อ นี่คือลำดับขั้นส่วนหนึ่งของการกำเนิดของสิ่งจากพรหมัน มีคำถามว่าทำไมต้องเรียงลำดับการเกิดขึ้นอย่างนี้ เพราะคนสมัยปัจจุบันอาจไม่เห็นตามนี้ เช่น ฝนไม่ได้เกิดจากไฟ แต่ถ้าเราเข้าใจว่าไฟนี้น่าจะเป็นสายฟ้าเช่น ไฟแลบ หรือฟ้าผ่า เราก็คงเข้าใจได้ว่าคนโบราณเห็นว่าฝนตกลงมาจากหลังจากที่มีสายฟ้า นั่นจึงคิดว่าสายฟ้าเป็นสาเหตุของฝน และฝนนั้นก็ทำให้พืชพันธุ์เติบโตไม่เหี่ยวเฉาแห้งตายได้จึงเป็นอาหารให้กับมนุษย์ การเข้าใจเช่นนี้ก็มาจากการสังเกตปรากฏการณ์ในธรรมชาติแบบเป็นลำดับก่อนหลัง คนสมัยปัจจุบันคงจะเข้าใจว่าทั้งฝนและสายฟ้าเป็นผลจากการที่มีกลุ่มเมฆมารวมตัวกันมากๆ เมื่อจะตกลงมาเป็นฝน แต่ก็ยังมีคำกล่าวที่แสดงให้เห็นความคิดของคนโบราณอยู่ เช่น “ฝนคือสิ่งที่สายฟ้าพามา” ซึ่งปรากฏในการพูดของชาวตะวันตก ซึ่งผู้พูดไม่ได้ต้องการจะหมายถึงตามตัวอักษร เป็นเพียงการเปรียบเทียบว่าสิ่งหนึ่งจะเกิดขึ้นก็มีสาเหตุที่มีมาก่อน นี่คือการอธิบายตามการสังเกตแบบง่ายๆ แต่ก็แสดงว่าคนโบราณก็มีภูมิปัญญาที่มีความกระตือรือร้นที่จะอธิบายธรรมชาติ อย่างในเรื่องอาหาร ก็อธิบายว่ามาจากน้ำฝน และอาหารทำให้เกิดอะไรต่อมาก็ือน้ำเชื้อ ซึ่งก็คือชีวิตมนุษย์

3. ฉานโทคยะอุปนิษัต ฉานโทคยะเป็นอุปนิษัตที่เกิดจากสามเวท ซึ่งเป็นบทสวดในพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับสามันที่ใช้บูชาโซมาและบูชา High Chant (อุทคิละ) ในบทที่ 1 ตอน 3 มีการจำแนกว่าแต่ละพยางค์ของอุทคิละคืออะไรบ้าง ซึ่งมีการเกี่ยวข้องกับอาหารด้วย นั่นคือ

ผู้สวดต้องรู้จักพยางค์ทั้งสามของคำว่าอุทคิละ คือ อุท, คิ, และละ พยางค์อุทคือลมปราณ เพราะมนุษย์เกิดขึ้น (อุท-สภา) โดยหนทางของปราณะ; พยางค์ คิ คือ วาจา เพราะเมื่อกล่าววากาก็คือคำ (ลึร) ;

พยางค์ละ คือ อาหาร เพราะ โลกนี้ทั้งหมดอยู่ได้โดยอาหาร (สติตะ) ...
 เมื่อผู้สาวครูทั้งสามพยางค์ดังนี้โดยเข้าใจทั้ง อุต, คี, ตะ - วาจะนำมา
 ซึ่งเป็นนามแห่งวาจามาให้แก่เขา และเขาจะได้ครอบครองและบริโภค
 อาหาร

ในส่วนนี้รวมทั้งอีกหลายๆ ส่วนของฉาน โทคยะ พบว่ามีการกล่าวถึงอาหารว่า ผู้ที่ได้บริโภคอาหาร
 อันบริบูรณ์นั้น คือผู้ที่เข้าใจหลักธรรมที่แฝงอยู่ในสัญลักษณ์ซึ่งเป็นคำที่ว่าสัญลักษณ์นั้นแทนอะไร
 มีความหมายว่าอย่างไร ตรงนี้ ก็คงไม่น่าจะหมายความว่าตามตัวอักษรที่ว่า เมื่อบรรลุนิพพานหรือ
 โมกษะแล้วจะได้สิ่งตอบแทนคืออาหารอย่างที่เรารู้จักกัน อาหารในที่นี้ หมายถึงความบริบูรณ์ และ
 ก็น่าจะเป็นความบริบูรณ์ด้วยความเข้าใจในสิ่งสูงสุด ซึ่งก็คือเข้าใจพรหมัน ตรงนี้ผู้วิจัยเข้าใจว่าคน
 อินเดียโบราณมีมโนทัศน์ “ความบริบูรณ์” ที่ใช้กับการเกษตร ซึ่งก็คือ การมีอาหารใน
 ชีวิตประจำวันของเขา การทำการเกษตรจึงมีเป้าหมายที่จะผลิตเพื่อให้ได้ตามความต้องการ ไม่ว่าจะ
 นำไว้บริโภคก็ต้องมีไว้ให้เพียงพอ หรือจะนำไปขายก็ต้องผลิตให้มากพอ ความบริบูรณ์จึงเป็นสิ่งที่
 ผู้ทำการเกษตรต้องการ เช่นเดียวกันที่ความสมบูรณ์ของการศึกษาพระเวท คือ การเข้าใจพรหมัน ผู้
 มีความบริบูรณ์ในอาหารจึงเปรียบได้กับผู้มีความสมบูรณ์ในการศึกษาพระเวทซึ่งรู้จักพรหมัน จาก
 บทที่ยกมานี้จึงเห็นได้ว่าการเข้าใจสัญลักษณ์ต่างๆ ในพระเวทดังที่กล่าวมานั้น ทำไมจึงต้อง
 เปรียบเทียบกับการมีอาหารมาก น่าสังเกตว่าในแต่ละส่วนของการกล่าวในด้านสัญลักษณ์ที่จะต้อง
 ท่องจำเช่นนี้ ก็จะจบด้วยการกล่าวว่า ผู้เข้าใจจะเป็นผู้ครอบครองและบริโภคอาหารแทบทั้งสิ้น
 นอกจากนั้นยังได้มีทรัพย์สินนานาประการด้วยเช่น

เมื่อบุคคลรู้จักว่า รถันตระ สามันอยู่ร่วมในไฟ เขาก็เป็นผู้บริโภค
 อาหาร แผลงสี่คือรังสีของความรู้อันศักดิ์สิทธิ์; เขามีชีวิตยืนยาว เป็น
 บุคคลผู้ยิ่งใหญ่ ผู้ซึ่งมีลูกหลานและทรัพย์สิน เป็นบุคคลที่ยิ่งใหญ่ใน
 ชื่อเสียง...

นี่คือการกล่าวว่าการได้อาหารคือผลของการเข้าใจสิ่งใดสิ่งหนึ่งดังที่แต่ละตอนกล่าว ในฉาน โทคยะ
 นี้ก็มีการกล่าวถึงด้วยว่า อาหารเกิดมาจากสิ่งที่พรหมันสร้าง และเหมือนกับอุปนิษัทก่อนที่กล่าวไป
 คือกล่าวหาว่าอาหารเกิดจากน้ำ ดังเช่น

โสมาคือราชาแห่งอาหาร ซึ่งเทพเจ้าทั้งหลายบริโภค ผู้ตายแล้ว จะ
 กลับมาตามทางสายเดิมที่เขาจาก โลกนี้ไป - ครั้งแรกก็เข้ามาในอากาศ
 แล้วเปลี่ยนเป็นลม จากลมเป็นควัน จากควันเป็นเมฆ จากเมฆเป็นฝน
 แล้วฝนก็ตกลงมา พวกเขา ก็จะเติบโตเป็นข้าว ข้าวบาร์เลย์ พืช หรือ

ต้นไม้... จนกระทั่งเมื่อมีผู้เก็บเกี่ยวอาหารเหล่านั้นไปบริโภค เขาก็จะเข้าไปอยู่ในน้ำเชื้อ รอการกลับมาเป็นมนุษย์อีกครั้ง

บทนี้แสดงความเชื่อที่ว่าน้ำฝนทำให้เกิดอาหาร และก็อธิบายการเกิดใหม่ของผู้ที่ตายแล้วจากชาติก่อน ไว้ด้วย คือ เมื่อมาเกิด จะมาพร้อมกับน้ำฝนแล้วไปสิงสถิตอยู่ในพืชพันธุ์ธัญญาหาร รอจนกระทั่งมีมนุษย์มาเก็บกินก็เข้าไปอยู่ในน้ำเชื้อเพื่อรอการเป็นมนุษย์อีกครั้ง ตรงนี้ยังแสดงให้เห็นด้วยว่าการมีชีวิตนั้นขึ้นอยู่กับอาหารเป็นปัจจัยสำคัญก่อนที่จะมีการปฏิสนธิจากน้ำเชื้อของบิดาและไข่ของมารดาเสียอีก

ในฉานโทคะ บทที่ 6 มีการกล่าวถึงอาหารว่าเป็นหนึ่งในสามธาตุหลัก ซึ่งอีกสองธาตุคือ แสงและน้ำ ซึ่งเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นก่อนจากเจตจำนงของสัตว์ ซึ่งมีอยู่เพียงสิ่งเดียว จากแสงก็มีน้ำ และจากน้ำก็มีอาหาร มีการกำหนดสีให้แก่ธาตุทั้งสาม คือ สีแดงเป็นร่างของแสง สีขาวเป็นร่างของน้ำ และสีดำเป็นร่างของอาหาร สำหรับอาหารนั้นมีการอธิบายดังนี้

อาหารที่กินเข้าไปจะสำแดงตัวออกเป็นสามส่วนย่อย ส่วนที่หยาบที่สุดจะกลายเป็นอุจจาระ ส่วนที่ละเอียดปานกลางจะกลายเป็นเนื้อหนังมังสา และส่วนสุดท้ายที่ละเอียดที่สุดจะกลายเป็นจิต... ดังนั้นจิตประกอบขึ้นจากอาหาร

ตรงนี้เป็นคำสอนของอุททาลกะบิดา แก่เสวตเกตุผู้เป็นบุตร ซึ่งแสดงให้เห็นว่าทั้งร่างกายคือเนื้อหนังมังสา และจิตนั้นก็มาจากอาหารทั้งสิ้น มีคำถามว่าทำไมจิตจึงมาจากอาหารได้ ก็ได้มีคำตอบจากอุททาลกะ คือ เขาได้กล่าวกับเสวตเกตุว่าให้ลองอดอาหารเป็นเวลาสัปดาห์วัน แล้วกลับมาท่อกัมภีร์พระเวททั้งสาม ก็ปรากฏว่าเสวตเกตุจำกัมภีร์ไม่ได้ อุททาลกะ จึงกล่าวว่า ความสามารถของจิตที่จะจดจำสิ่งใดๆ ได้ก็มาจากอาหาร ถ้าอดอาหารเสียแล้ว จิตก็จะอ่อนเปลี้ยไปพร้อมกับร่างกายด้วย การบริโภคอาหารจึงจำเป็นต่อการเรียนรู้ ซึ่งก็คือการมีความสามารถของจิต ตรงนี้จะเห็นได้ว่า นอกจากการอธิบายว่าอาหารมีความสำคัญต่อชีวิต ซึ่งเป็นทั้งผู้ที่ยังให้มีชีวิตเกิดขึ้น และสนับสนุนให้ชีวิตดำรงอยู่ต่อไปแล้ว อาหารยังเป็นต้นกำเนิดของจิตอีกด้วย

4. **ไอตเรยอุปนิษัต** คัมภีร์นี้เป็นส่วนที่ตามมาจากคัมภีร์ฤคเวท เริ่มต้นกล่าวว่า ตัวตน (อาตมัน) คือสิ่งที่มีอยู่แรกสุดและสร้างสรรค์โลกนี้ขึ้นมาให้มีสิ่งต่างๆ เมื่ออาตมันจะสร้างอาหารก็คิดว่าจะต้องสร้างขึ้นจากน้ำ เมื่อคิดเช่นนั้นก็มีสิ่งที่ผุดขึ้นมาเป็นของแข็ง สิ่งนั้นคืออาหาร คัมภีร์นี้มีจุดเด่นในการอธิบายอาหารตรงที่ว่า ทำไมกับอาหารแล้วเราต้องใช้การกิน ทำไมเราไม่ใช่การเห็นอาหาร หรือการ ใคอินอาหารเป็นวิธีการบริโภค ซึ่งมีอธิบายไว้ดังนี้

เพียงไม่นานที่อาหารถือกำเนิดขึ้น มันก็พยายามจะหนี อาตมันก็คิดจะจับด้วยวาจา ก็ถูกคิดว่า หากเราจับด้วยวาจา ผู้คนก็จะอึดอาหาร โดยเพียงการพูดถึงอาหารนั้น, อาตมันคิดจะจับด้วยลมหายใจออก ก็ถูกคิดว่า หากเราจับด้วยลมหายใจออก ผู้คนก็จะอึดในอาหารด้วยการหายใจไปบนอาหารนั้น, อาตมันคิดจะจับด้วยจักษุประสาท ก็ถูกคิดว่า หากเราจับด้วยจักษุประสาทผู้คนก็จะอึดในอาหารด้วยการมองดูอาหารนั้น, อาตมันคิดจะจับด้วยโสตประสาท ก็ถูกคิดว่า หากเราจับด้วยโสตประสาท ผู้คนก็จะอึดในอาหารเพียงเมื่อได้ยินการกล่าวถึงอาหารนั้น, อาตมันคิดจะจับด้วยผิวหนัง ก็ถูกคิดว่า หากเราจับด้วยผิวหนัง ผู้คนก็จะอึดในอาหารเพียงเมื่อสัมผัสอาหารนั้น, อาตมันคิดจะจับด้วยจิต ก็ถูกคิดว่า หากเราจับด้วยจิต ผู้คนก็จะอึดในอาหารเพียงเมื่อคิดถึงอาหารนั้น, อาตมันคิดจะจับด้วยสิ่งใด ก็ถูกคิดว่า หากเราจับด้วยสิ่งใด ผู้คนก็จะอึดในอาหารเพียงเมื่อพ่นอาหารนั้น, สุดท้าย อาตมันก็พยายามจับด้วยลมหายใจเข้า และที่บริโภคนั้น ลมจึงเป็นผู้ทำหน้าที่จับอาหารนั้นด้วย จึงกล่าววาลม (วาญ) คือผู้พบอาหาร (อัมนาย)

ตรงนี้ทำให้เห็นภาพตามได้ว่า การจะอึดในอาหาร จะต้องเกิดจากการบริโภคอาหารนั้นเข้าไป ไม่ใช่เพียงมองดูหรือได้ยินเฉยๆ แล้วจะอึดได้ ตรงนี้ถือเป็นการอธิบายได้ด้วยว่าเมื่ออาหารมีทางเดียวคือการเข้าไปสู่ร่างกายด้วยการบริโภค อาหารจึงจำเป็นต่อร่างกายและชีวิต ถ้าเราเพียงแต่มองดูหรือได้กินอาหาร อาหารก็คงเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการเห็นหรือการได้ยิน โดยสรุปคือในคัมภีร์นี้เป็นการอธิบายว่าทำไมอาหารจึงต้องถูกบริโภคเข้าไปในร่างกาย

5. *เกายิตกอุปนิษัต* เป็นคัมภีร์หนึ่งในหมู่คัมภีร์ที่มาจากฤคเวท มีส่วนสำคัญที่กล่าวถึงอาหารในบทที่ 3 คือ

...หากไร้ซึ่งสติปัญญาแล้ว ลิ่นก็จะไม่ยังให้ใครได้ลิ้มรสอาหารใดๆ เลย จึงกล่าวว่า “ใจของฉันไปอยู่ที่ไหนเสียจึงไม่ได้ลิ้มรสอาหารนั้น”...(มีกล่าวตอบว่า) ใจวารสของอาหารนั้นที่มนุษย์จะต้องลิ้มลอง แต่เขาต้องรู้จักผู้หนึ่งที่เข้าใจรสชาติของอาหารนั้น...

ที่ตัดตอนมานี้ เป็นการกล่าวถึงความจำเป็นเสียยิ่งกว่าที่เราจะต้องรู้จักพรหมันซึ่งก็คือสติปัญญาที่เราได้ส่วนแบ่งมาเพื่อเข้าใจรสชาติของอาหาร เพราะพรหมันแบ่งสติปัญญามาให้เรา เราจึงมีเอาไว้ใช้รับรู้สิ่งต่างๆ ได้ เช่นเห็นสิ่งต่างๆ รอบตัวได้ ในส่วนของอาหารก็ทำให้เรารู้จักรสชาติได้ แต่การ

รู้จักรสชาติก็ไม่สำคัญเท่ากับการเข้าใจตัวการที่ทำให้เรารู้จัก นั่นคือ สติปัญญา ซึ่งก็มาจากพรหมัน โดยรวมคือคัมภีร์นี้มีการกล่าวถึงอาหารและการลิ้มรสอาหารว่าเกิดจากพรหมัน

6. *เสวตาสวัตรอุปนิษัต* เป็นคัมภีร์หนึ่งที่มาจากขุรเวทคำ การกล่าวถึงอาหารในคัมภีร์นี้ก็เหมือนๆ กับที่ผ่านมาก็คือ พรหมันเป็นผู้ให้กำเนิดทุกสิ่งรวมทั้งอาหาร มีการกล่าวถึงในบทที่ 5 อยู่ที่หนึ่งว่า

การเกิดและการเติบโตของร่างกาย (อาดมัน) เกิดขึ้นผ่านทางการมีความงใจ สัมผัส และจักขุประสาทโดยหนทางคืออาหาร เครื่องดื่ม และการทำให้แข็งแรง ตัวตนที่ถือครองร่างกายจึงแสดงอาการต่างๆ ทางร่างกายเป็นการกระทำได้

ตรงนี้ทำให้เห็นได้ว่า การมีชีวิตจิตใจของมนุษย์ดูได้ที่การมีเจตจำนงในการกระทำที่แสดงออกทางร่างกาย อาหารก็เป็นหนทางให้สิ่งเหล่านี้เกิดขึ้นได้ ก็หมายความว่า อาหารช่วยให้การมีชีวิตของอาดมันนั่นคือการที่ร่างกายจะแสดงอาการใดๆ ตามที่ปรารถนาได้ ตรงนี้ผู้วิจัยเห็นว่ามีความน่าสนใจ ตรงที่มีการพูดถึงความสัมพันธ์ระหว่างกายและจิตไว้ด้วย เราผ่านการอธิบายเช่นนี้มาแล้ว ในฉาน โดยอุปนิษัต ตรงที่ว่าอาหารแบ่งเป็นสามส่วนและมีสองส่วนละเอียดที่กลายมาเป็นร่างกายและจิตใจ ผู้วิจัยเห็นว่านี่เป็นการอธิบายปัญหาทางปรัชญาจิตในอีกทางหนึ่งซึ่งแปลกออกไปและน่าสนใจมาก แต่จะขอยกไปพูดถึงในส่วนวิเคราะห์วิจารณ์ด้านหลัง จึงขอพักประเด็นนี้ไว้ก่อน

7. *ปริศนอุปนิษัต* เป็นคัมภีร์หนึ่งที่มีที่มาจากอถรรพเวท กล่าวถึงพรหมันในชื่อว่าประชาปติ (พระประชาปติ) เป็นผู้สร้างทุกสิ่ง มีการกล่าวถึงด้วยว่า ประชาปติ คืออาหาร ซึ่งให้กำเนิดน้ำเชื้อที่ผลิตสิ่งมีชีวิตทั้งหลาย ในที่นี้ไม่กล่าวถึงว่าอาหารมาจากน้ำอย่างไรในคัมภีร์อื่นๆ แม้จะกล่าวเช่นกันว่าสิ่งที่ตามมาจากอาหาร คือ น้ำเชื้อ แต่กล่าวถึงการปรากฏของประชาปติเลยว่าเป็นอาหารและทำให้เกิดสิ่งมีชีวิต ใดๆ ก็ดี ในบทต่อมาคือบทที่ 2 มีการกล่าวถึงลมปราณแห่งชีวิตว่าเป็นเทพเจ้าที่ฉลาดที่สุด ซึ่งมีที่หนึ่งสรรเสริญลมปราณนี้ว่า

โอ ปราณะ เมื่อท่านยังให้ฝนตกลงมา เหล่าสัตว์ของท่านนี้ล้วนดีใจกัน
ถ้วนหน้า คิดกันว่า “จะมีอาหารมากเท่าที่เราต้องการแน่ !”

ตรงนี้เห็นได้ว่าอาหารมีกำเนิดจากน้ำอย่างไรที่คัมภีร์อื่นๆ กล่าวไว้ แต่ก็ยังมีจุดต่างอยู่อีกที่ว่าไม่ได้กล่าวว่าน้ำเกิดจากสิ่งอื่น เช่น แสง แต่กล่าวว่าน้ำฝนนั้นมีขึ้นเพราะประสงค์ของเทพปราณะ ตรงนี้อาจทำให้เกิดความสงสัย ตรงที่ว่าถ้าพระประชาปติเป็นอาหาร ก็แสดงว่าเทพปราณะทำให้เกิดประชาปติเช่นนั้นหรือ แล้วทำไมในบทแรกจึงกล่าวว่าพระประชาปติเป็นผู้ให้กำเนิดทุกสิ่งรวมทั้งปราณะด้วย ตรงนี้มีคำตอบอยู่แล้ว ถ้ากลับไปอ่าน ในวรรคที่ 7 ของบทที่ 2 ก็จะพบว่า มีการ

กล่าวว่า เทพปราณก็คือพระประชาบดี นี่แสดงให้เห็นว่า เมื่อพระประชาบดีอยู่ในทุกสิ่งอยู่แล้ว ทุกสิ่งก็เป็นพระองค์โดยไม่มีความแตกต่างเลย

ในบทที่ 6 เป็นการกล่าวถึงสืบทอดส่วนของมนุษย์ว่ามีอะไรบ้าง ซึ่งก็มีอาหารเป็นหนึ่งในนั้น และก็มีลมปราณเป็นสิ่งเริ่มต้น จากลมปราณมีศรัทธา, อากาศ, ลม, ไฟ, น้ำ, ดิน, ผัสสะ, จิต, และอาหาร และอาหาร ทำให้เกิด กำล้าง, ฌาณ, พระเวท, พิธีกรรม, และโลกทั้งหลาย ในโลกนั้นก็มียาน (ชื่อ) มีการกล่าวว่า แม่น้ำสายต่างๆ ก็ยอมไหลลงสู่มหาสมุทรและสูญเสียชื่อของแม่น้ำนั้นไป รวมทั้งรูปร่างของแม่น้ำได้ชื่อใหม่ว่าเป็นมหาสมุทร เช่นเดียวกันที่ทั้งสืบทอดส่วนของมนุษย์นี้ยอมหลอมรวมกับอีกผู้หนึ่ง ผู้หนึ่งที่เป็นใหญ่ก็คือปุรุषซึ่งเป็นอมตะและไม่มีส่วนประกอบใดๆ สิ่งนี้เรียกกันว่าพรหมัน ตรงนี้เห็นได้ว่าเป็นการอธิบาย การมีอยู่ของอาหารที่ต่างไปจากการอธิบายในคัมภีร์อื่นๆ คือ ไม่ได้บอกว่าอาหารตามมาจากอะไรอย่างหนึ่ง แต่บอกว่าอาหารก็เป็นสิ่งหนึ่งในหลายๆ สิ่งที่เกิดจากปราณ ผู้วิจัยเห็นว่าตรงนี้ไม่ใช่การอธิบายสาเหตุการเกิดขึ้นของอาหารอย่างที่หลายๆ มา แต่กำลังกล่าวว่าการมีชีวิตคือการมีลมหายใจของมนุษย์นั้น ประกอบด้วยอะไรบ้างต่างหาก

8. เกาฏีลยะอรรถศาสตร์ เราได้กล่าวถึงคัมภีร์ในยุคอุปนิษิตไปแล้ว ที่นี้มาถึงคัมภีร์ในรุ่นหลังจากยุคนั้นบ้าง ผู้วิจัยสังเกตว่าคัมภีร์หลังยุคอุปนิษิตนี้ มีการพูดถึงมโนทัศน์อาหารอย่างที่กำล้างอภิปรายกันอยู่นี้น้อยกว่าในอุปนิษิตมาก และไม่พบว่าจะกล่าวถึงอาหารอย่างมีความลึกล้ำพิสดาร เช่นในอุปนิษิตอีก ที่น่าจะเป็นความแตกต่างมากที่สุด คือ ในขณะที่อุปนิษิตกล่าวถึงอาหารในด้านการมีคุณประโยชน์ คัมภีร์รุ่นหลังๆ กลับไม่ได้ให้ค่าแก่อาหารเช่นนั้น หรือไม่ก็เห็นว่าเป็นสิ่งที่มนุษย์ไม่ควรให้ความสำคัญแต่อย่างใด ที่ปรากฏในคัมภีร์เกาฏีลยะอรรถศาสตร์นั้นก็กล่าวถึงอาหารในเชิงประเภทของอาหาร ไม่ได้กล่าวถึงอาหารในมโนภาพของสิ่งที่กินได้มีประโยชน์ต่อร่างกาย ทั้งนี้ก็อาจจะเป็นได้ว่าเพราะคัมภีร์นี้เป็นคัมภีร์เกี่ยวกับการตรากฎหมาย การปกครอง ไม่ได้เป็นการสวดอ้อนวอนเทพเจ้าหรือสรรเสริญพรหมณ์อย่างพระเวทและอุปนิษิต อาหารดังที่คัมภีร์นี้กล่าวไว้ก็เช่นในเล่ม 2 บทที่ 15 (Kangle, 1972 : 122-127) ว่า

เมล็ดข้าวจำนวนสิบสองอัมกะ จากห้าโตระณะของข้าวสาลีนั้นเอาไว้สำหรับให้แก่วัวที่อายุน้อย, สิบเอ็ดส่วนให้ช้างที่ดกมัน, สิบส่วนให้ช้างที่ใช้งาน, เก้าส่วนให้ช้างในสงคราม, แปดส่วนให้กับทหารบก, เจ็ดส่วนให้กับผู้บังคับบัญชา, หกส่วนให้กับราชินีและเจ้าชาย, ห้าส่วนให้กับพระราชา หรือหนึ่งปรัสตะ ของเมล็ดข้าวซึ่งไม่แตกหักและได้ทำ ความสะอาดแล้ว หนึ่งปรัสตะของเมล็ดข้าว, หนึ่งส่วนสี่ของน้ำซूप จำนวนเกลือหนึ่งในสิบหกของน้ำซूप, หนึ่งส่วนสี่ของเนยหรือน้ำมัน ทั้งหมดนี้เป็นอาหารของอารยชนผู้ชาย.... หนึ่งส่วนหกของน้ำซूपและ

น้ำมันที่มีคุณภาพรองลงไปครึ่งหนึ่ง เป็นอาหารของชนชั้นที่ต่ำลงไป
... หนึ่งส่วนสี่สำหรับผู้หญิง ... หนึ่งส่วนสองสำหรับเด็กๆ

จะเห็นได้ว่าการกล่าวถึงอาหารในที่นี้เป็นการกล่าวในความหมายเดียวกันกับที่เราหมายถึงในชีวิตประจำวันของเราเอง อาหารไม่ได้ถูกกล่าวถึงอย่างเลอเลิศว่าเป็นสิ่งสำคัญสำหรับการมีชีวิตอย่างในอุปนิษัต แต่ที่น่าสังเกตคือ มีการกำหนดตายตัวว่าอาหารส่วนเท่าใดจากเท่าใดจะเป็นของใครบ้าง แสดงว่าการกำหนดกฎหมายในคัมภีร์นี้มีการแบ่งชนชั้นอยู่ก่อนแล้ว ซึ่งสะท้อนให้เห็นได้ในการแบ่งเส้นจำกัดตายตัวว่าชนชั้นใดต้องได้รับอาหารเท่าใดได้บ้าง อย่างไรก็ตามนี่เป็นเพียงข้อสังเกตที่ไม่ได้เป็นการตั้งประเด็นที่จะอภิปรายให้ยืดยาวออกไป

9. *ปรัชญาในระบบอื่นๆ* หลังจากอุปนิษัต ลัทธิอื่นๆ หลังจากยุคพระเวทก็มีปรัชญาที่ต่างกันออกไป แต่พอจะแบ่งได้เป็นสองฝ่ายใหญ่ๆ คือ พวกที่ไม่ได้รับอิทธิพลจากพระเวท เช่น จารวาก พุทธ และเซน อีกฝ่ายหนึ่งคือพวกที่ยอมรับความสมบูรณ์และศักดิ์สิทธิ์ของพระเวทซึ่งก็คือระบบทั้งหมด ซึ่งมี นยาเย ไวเศษิกะ สางขะ โยคะ มีมามสา เวทานตะ ซึ่งนักวิชาการจะเรียกฝ่ายแรกว่านาสติกะ (Heterodox) และเรียกฝ่ายหลังว่าอัสติกะ (Orthodox) (เช่นใน ฟีน ดอกบัว, 2545 ; อติศักดิ์ ทองบุญ, 2546) ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดเหล่านี้จากงานทางวิชาการที่เขียนถึง จึงไม่ได้เข้าไปศึกษาโดยตรงทั้งนี้เพราะไม่มีตัวเล่มคัมภีร์ต้นฉบับให้ค้นคว้า อย่างไรก็ตามก็ทำให้เห็นภาพรวมกว้างๆ ได้ว่า สำหรับเรื่องอาหารดังที่อภิปรายกันอยู่นี้ มีแนวทางที่สุดโต่งไปทั้งสองแนว คือ เห็นว่าอาหารเป็นสิ่งที่ให้ความสุขกับชีวิตจึงไม่ควรปฏิเสธ กับแนวทางที่เห็นว่าการทรมาณตนให้ลำบากเป็นทางบรรลุมกษะ การอดอาหารจึงเป็นสิ่งที่ควรทำ และยังมีทางที่ไม่เข้าทั้งสองฝั่งนั้น คือเห็นว่าอาหารต้องได้รับการควบคุมไม่ให้ฟุ้งเฟ้อจนเกินไป พอจะกล่าวโดยสังเขปดังนี้ คือ

พวกที่เห็นว่าเกิดเพียงชาติเดียวเท่านั้น ไม่มีชีวิตหลังความตายอย่างเช่น จารวาก จะสอนให้ผู้นับถือหาความสุขให้เต็มที่ตั้งแต่เวลาที่มีชีวิตอยู่ กินให้เป็นสุข ดื่มให้เป็นสุข สนุกเสียให้อิ่ม เพราะตายแล้วก็สิ้นสุดกัน จะกินดื่มสนุกสนานไม่ได้อีก ผลกรรมในชาติหน้าหรือชาติใดๆ ไม่มีจริง มีก็แต่ความสุขหรือทุกข์ในชาตินี้ จึงควรแต่จะไต่หาความสุขทั้งการมีทรัพย์สินสมบัติและความสุขทางกามารมณ์ ทั้งรูป รส กลิ่น เสียง สัมผัส จะเห็นได้ว่าปรัชญาของพวกจารวากนี้ ถ้าพูดถึง อาหาร แล้วก็ถือเป็นสิ่งที่ดีและควรมีให้มาก ผู้ที่ต้องการความสุขในรสของอาหาร ก็ควรบริโภคเสียให้อิ่มแอม (สุนทร ฌ รังษี, 2545 : 61-62 ; ประยงค์ แสนบุราณ, 2547 : 21-30) น่าจะเห็นได้ว่า พวกจารวากนี้พูดถึงอาหารในทางที่ดี คือ มาคู่กับความชอบอย่างเดียวกับที่อุปนิษตก้าวว่าการได้ครอบครองและบริโภคอาหารเป็นความสุข แต่การคว่นตัดสินว่าเหมือนกันเช่นนี้ จะเห็นได้ว่าเป็นความเข้าใจผิดทั้งนี้เพราะความสุขของทั้งจารวากและอุปนิษตกเป็นคนละอย่างกันโดยสิ้นเชิง จารวากถือสุขนิยามที่เกิดจากการบำรุงบำเรอผัสสะและไม่เชื่อในสิ่งสูงสุดอย่างพรหมันแต่อย่างใด ในขณะที่ความสุขของอุปนิษทจะเป็นความสุขจากการได้เข้าไปอยู่ร่วมกับพรหมัน หลุดพ้นจากอภิปรัชญา ทั้งสอง

แนวคิดจึงมองการบริโภคอาหารหรือความสำคัญของอาหาร แม้จะเป็นไปในทางดีเหมือนกัน แต่แท้จริงแล้วไม่เหมือนกัน

พวกที่สองจะเห็นว่ามนุษย์นั้นเต็มไปด้วยกิเลสตัณหา ซึ่งจำเป็นต้องกำจัดทิ้งเสียให้หมด เพื่อที่จะบรรลุโมกษะได้ การทรมานกายให้ลำบากถือเป็นการเข้าถึงโมกษะหรือความหลุดพ้น ทั้งนี้เพราะแท้จริงแล้วจิตมีแต่ความบริสุทธิ์ แต่เมื่อมาติดอยู่ในร่างกาย ก็จำเป็นต้องยอมปรนเปรอให้ตามที่ร่างกายต้องการ ฉะนั้นพวกนี้จะปฏิบัติให้ตรงข้ามกับที่ร่างกายโยหยา เช่น เมื่อหิวกระหายก็ไม่กินไม่ดื่ม เมื่อหนาวก็เปลือยกาย เมื่ออยากเอนกายนอนให้สบายก็ยืนขาเด็วเป็นต้น แนวคิดเช่นนี้ปรากฏให้เห็นในนิกายทิคัมพรของศาสนาเซน ซึ่งพวกนี้ก็ถือด้วยว่า ผู้ที่บรรลุโมกษะแล้วเป็นสัตัพัญญู ไม่ต้องการแม้การบริโภคอาหาร คือ ไม่ต้องกินอาหารก็อยู่ได้ จะเห็นได้ว่าพวกนี้มุ่งการหลุดพ้นที่ต่างไปจากที่บรรยายในอุปนิษัตถ์อื่นเช่นกัน คือ การอยู่กับพรหมันของผู้ที่เข้าถึงแล้วจะได้รับแต่ความสุขนานาประการ แต่พวกนิกายทิคัมพรจะมองว่าโมกษะไม่ใช่การมีความสุขความสบาย หากแต่เป็นความบริสุทธิ์ดั้งเดิมของจิต

จะเห็นได้ว่าทั้งสองพวกนี้สุดโต่งกันไปคนละทางในการมองความสุขจากการได้บริโภคอาหารหรือการได้รับความสุขจากผัสสะส่วนอื่นๆ ซึ่งวิเคราะห์ดูแล้วก็ไม่ใช่นิวคิดเดียวกันกับอุปนิษัตถ์หรือพระเวททั้งคู่ นี้ก็ไม่น่าแปลกใจเพราะทั้งจารวากและเซน ก็เป็นลัทธิที่ไม่ได้มีอิทธิพลจากพระเวทอยู่แล้ว ทางที่เป็นทางสายกลางจริงๆ จึงปรากฏในแนวคิดของลัทธิทั้งหกที่ถือความศักดิ์สิทธิ์ของพระเวท ตัวอย่างนั้นผู้วิจัยขอยกปรัชญาโยคะ ซึ่งมีหลักโยคะแปดประการ หรืออัสถาญคโยคะ มีอยู่ที่หนึ่งกล่าวถึงการมีอาหารตามที่สมควร คือ การฝึกนิยมะ (สุนทร ฌ รังษี, 2545 : 245) ได้แก่ การฝึกฝนอบรมตนเองให้บริสุทธิ์ทั้งภายนอกและภายใน โดยชำระล้างร่างกายให้สะอาด บริโภคอาหารที่บริสุทธิ์ปราศจากโทษ ถือสันโดษ คือยินดีในปัจจัยเลี้ยงชีพตามมีตามได้ และถือตบะ คือเข้มงวดในหลักคำสอนของโยคะ และอดทนต่อหนาวร้อนและหิวกระหาย อย่างไรก็ตาม การกล่าวถึงอาหารของปรัชญาโยคะนี่ก็เป็นมโนทัศน์ของอาหารตามธรรมดาที่เรารู้จัก อีกทั้งยังสอนให้ไม่ฟุ้งเฟ้อในการบริโภค ต่างจากอุปนิษัตถ์ที่กล่าวถึงอาหารอย่างเลอเลิศ และยังมีมากก็ถือว่าเป็นศิริมงคลของผู้นั้นด้วย

ผู้วิจัยได้อภิปรายการพูดถึงมโนทัศน์อาหารในคัมภีร์ต่างๆ ของอินเดียโดยเน้นที่คัมภีร์อุปนิษัตถ์ที่สำคัญๆ และดูแนวความคิดที่มีมาก่อนและมาทีหลังอุปนิษัตถ์ไปแล้ว ต่อไปจะเน้นที่คัมภีร์ไตตติรียอุปนิษัตถ์เป็นสำคัญ

ไตตติรียอุปนิษัตถ์ : ถอดความและวิเคราะห์

คัมภีร์ไตตติรียอุปนิษัตถ์เป็นส่วนหนึ่งของไตตติรียอาร์ณยกะของยชฺรเวทคำ ยังมีปรากฏในอถรรเวอุปนิษัตถ์ด้วย คัมภีร์นี้แบ่งออกเป็นสองส่วนใหญ่ๆ คือ อานันทะวัตลี ดอกบัวแห่งความสุข ซึ่งมีบทที่ 1 และบทที่ 2 ส่วนหลังคือ ภฤคฺวัตลี (ดอกบัวของภฤค) ซึ่งมีบทที่ 3 ศังกระให้ชื่อบทแรกว่าศึกษา

วัลลี ตั้งชื่อบทที่ 2 ว่า พรหมานันทะวัลลี แต่ไม่มีชื่อของบทที่ 3 สองส่วนใหญ่ๆ ของคัมภีร์ไตตติรีย อุปนิษัตินี้ที่ว่าด้วยหลักการเข้าถึงพรหมันและบทที่ว่าด้วยหลักการดังกล่าว บทแรกของคัมภีร์ที่ชื่อศึกษานัน กล่าวถึงการศึกษาทั้งทางศีลธรรมและทางจิตระหว่างศิษย์กับอาจารย์เพื่อเป็นการเตรียมตัวของศิษย์ที่จะเข้าสู่พรหมัน หลักปฏิบัติที่ศิษย์ต้องเรียนรู้จากอาจารย์ก็เช่นการออกเสียงของคำใน คัมภีร์พระเวท การฝึกสมาธิกับคำหรือสัญลักษณ์ในภาษาที่ถือว่าศักดิ์สิทธิ์ เช่น คำที่ถือว่าศักดิ์สิทธิ์ที่สุดคือ โอม (Om) โดยย่อคือบทแรกนี้เป็นการเตรียมความพร้อมของผู้เรียนที่จะเข้าสู่ความรู้สูงสุดคือพรหมัน บทที่สองเป็นหลักการสำคัญของไตตติรียอุปนิษัต บทนี้มีชื่อว่าพรหมานันทะ ซึ่งมีเนื้อหากล่าวถึงพรหมันว่าเป็นความจริงสูงสุด การเข้าถึงหรือคิดถึงพรหมันไม่อาจทำได้ด้วยการใช้มโนทัศน์ใดๆ ที่มีอยู่ในภาษา พรหมันคือความรู้และความสุขเป็นอยู่ได้โดยตัวเองไม่ขึ้นกับสิ่งใดๆ ในส่วนนี้มีกรกล่าวถึงกำเนิดของโลกและมนุษย์ รวมทั้งสิ่งต่างๆ ว่ามาจากพรหมันได้อย่างไร และกล่าวถึงวิธีการปฏิบัติเพื่อกลับเข้าสู่ภาวะแห่งพรหมันนั้นด้วย บทที่สามซึ่งให้ชื่อว่าภฤคุนั้นกล่าวถึงการเข้าถึงพรหมันนั้นว่าไม่ใช่เข้าถึงได้เลยทันที แต่ต้องฝึกฝนเป็นขั้นๆ เพื่อให้ผู้เรียนค่อยๆ สังสมความเข้าใจที่ชัดเจนยิ่งขึ้นเรื่อยๆ เกี่ยวกับพรหมันนั้น หนทางที่จะเข้าถึงได้คือการฝึกฝนตะปัส ส่วนนี้ไม่ได้พูดเรื่องอื่นนอกเหนือไปจากสองบทข้างต้น เพียงแต่เน้นย้ำคำสอนในสองบทที่กล่าวไปแล้วนั้น

ไตตติรียอุปนิษัตินี้ แบ่งออกเป็นสามบทดังที่ได้กล่าวไปแล้ว แต่ละบทหรือแต่ละวัลลีนั้น แบ่งออกอีกเป็น อนุวากะ โดยที่ศึกษาวัลลีมีสิบสองอนุวากะ พรหมานันทะวัลลีมีเก้าอนุวากะ และภฤคุวัลลีมีสิบอนุวากะ ในที่นี้จะถอดความเฉพาะที่เห็นว่าเป็นเนื้อหาสำคัญในทุกๆ อนุวากะ และที่ใดที่เห็นว่ามีข้อสงสัย สงเกต ผู้วิจัยก็จะขบ่งไว้เป็นที่ๆ ไป ดังนี้

ศึกษาวัลลี

- 1 ขอวอนมิตรางอวยพรแก่เรา ขอวอนพระวรุณจงอวยพรแก่เรา ขอวอนอารยมันจงอวยพรแก่เรา อินทราและพฤษปะติจงอวยพรแก่เรา พระวิษณุผู้ก้าวไปไกลจงอวยพรแก่เรา ขอสรรเสริญพรหมัน สรรเสริญท่าน โอ วายู ท่านคือพรหมัน ผู้ที่เราเห็นได้ ข้าพเจ้าขอเรียกท่านว่าพรหมันผู้ที่เราเห็นได้ ท่านคือผู้ยุติธรรม ท่านคือผู้ถูกต้องแล้ว ขอพรหมันได้รักษาข้าพเจ้า รักษาผู้กล่าวคำอวยพรนี้ รักษาข้าพเจ้า ผู้กล่าวคำอวยพรนี้ สันติ, สันติ, สันติ!

มีข้อสังเกตว่าทำไมต้องกล่าวว่า สันติ ถึงสามครั้งจบท้าย ก็ตอบว่าเพื่อขจัดอุปสรรคที่จะขัดขวางความรู้ที่จะเกิดขึ้น อีกประการหนึ่ง ทวยเทพเหล่านั้นมีความสำคัญในประการใดบ้าง ก็กล่าวว่า มิตราคือเทพแห่งลมปราณและเวลากลางวัน วรุณคือเทพเจ้าแห่งลมและเวลากลางคืน อารยันคือเทพเจ้าแห่งจัญญและพระอาทิตย์ อินทราคือเทพเจ้าแห่งพลังกำลัง พฤษปะติคือเทพเจ้าแห่งคำพูดและ

ปัญญา และวิษณุคือเทพเจ้าผู้คุมเท้าและการก้าวเดิน มีการกล่าวถึงวายุอย่างพิเศษคือให้เทียบเท่ากับพรหมัน โดยเป็นที่เห็นได้ด้วย

- 2 เราจักกล่าวถึงศึกษา คือ อักษร ทำนองเสียง ปริมาณ คำลึง การออกเสียงตรงกลาง และการดำเนินการท่องคัมภีร์ ซึ่งเป็นเนื้อหาในแต่ละบทของศึกษา
- 3 ขอทั้งครูและศิษย์จึงได้มีชื่อเสียง ได้รับแสงแห่งพระเวท และต่อไปจะอธิบายอุปนิษัต โดยกล่าวถึงสังหิตาในห้าหัวข้อ ซึ่งบ่งถึงโลก ความงาม ความรู้ บุตร และวิญญูณ คำว่าสังหิตานี้แยกเป็นสามพยางค์ว่า สัง-หิ-ตา คือ พยางค์ต้น-การเชื่อม-พยางค์หลังตามลำดับ

หัวข้อ	พยางค์ต้น	การเชื่อม/ตัวเชื่อม	พยางค์หลัง
โลก	แผ่นดิน	ที่ว่าง/ลม	สวรรค์
ความงาม	ไฟ	น้ำ/สายฟ้า	อาทิตย์
ความรู้	ครู	ความรู้/คัมภีร์พระเวท	ศิษย์
บุตร	มารดา	บุตร/อวัยวะสืบพันธุ์	บิดา
วิญญูณ	กรามล่าง	คำพูด/ลิ้น	กรามบน

ทั้งหมดนี้คือสังหิตาที่ยิ่งใหญ่ ผู้ใดรู้คำอธิบายของสังหิตาที่ยิ่งใหญ่นี้จะเป็นหนึ่งเดียวกับบุตร โคและกระบือ แสงแห่งพระเวท อาหารที่กินได้ และสรวงสวรรค์

มีข้อสังเกตว่าหลักสังหิตานี้เป็นหลักการรวมเข้าของตัวอักษรและคำ ทั้งนี้เพราะคำในคัมภีร์พระเวทถือเป็นหลักการสร้างโลกซึ่งต้องมีการประสานเชื่อมโยงอย่างสอดคล้องกัน เป็นความคิดทางปรัชญาที่ถือว่าการสร้างสรรค์สิ่งใดๆ จำต้องมีการประสานกันระหว่างสองสิ่ง เช่น ที่ว่างจะมีอยู่ได้ก็ต้องอยู่ตรงกลางระหว่างพื้นแผ่นดินและสรวงสวรรค์ ในมนุษย์ก็เช่นกัน ความรู้และการเล่าเรียนจะมีได้ก็ต้องมีครูผู้ศิษย์

- 4 ขอนินทรา ผู้ซึ่งปรากฏเป็นคำคำแรกของพระเวท (โอม) ผู้ซึ่งเป็นอมตะยิ่งกว่าอมตะทั้งหลายโปรดจงให้กำลังแก่ข้าพเจ้าด้วยการมีความเข้าใจ โอ พระเจ้า ขอให้ข้าพเจ้าเป็นผู้อมตะให้ร่างกายเข้มแข็ง ให้ลิ้นได้ชิมแต่รสหวานของน้ำผึ้ง ให้ได้ยืนด้วยหู ท่านคือร่างแห่งพรหมันที่อยู่กับความเข้าใจ โปรดจงรักษาความรู้ใน

พรหมันที่ข้าพเจ้าได้ชินแล้ว ขอศิริได้เพิ่มพูนให้มีอาภรณ์ โภ
 อาหารและเครื่องค้ำ ขอให้มีศิริรุ่งเรือง มีแกะและโคกระบือ
 สวาหะ! ขอให้พรหมันมีแต่ตัวข้าพเจ้า สวาหะ! ให้มีชื่อเสียงใน
 หมู่มนุษย์ สวาหะ! ให้เป็นอยู่ดีกว่าเศรษฐี สวาหะ! ขอให้ข้าพเจ้า
 ได้เข้าไปสู่ตัวท่าน สวาหะ! ขอให้ท่านเข้ามาสู่ตัวข้าพเจ้า สวาหะ!
 ขอให้ข้าพเจ้าได้บริสุทธิ สวาหะ! คุณเดียวกับน้ำที่ไหลสู่เบื้องล่าง
 คุณเดียวกับเดือนที่เป็นผู้บริโลกคืนวัน ขอให้พรหมาจริน พระ
 ผู้สร้างเข้ามาที่ฉันจากทุกที่ สวาหะ! ท่านคือสรวง ขอให้ท่านจงจุด
 ไฟให้ข้าพเจ้า และให้มีลักษณะเช่นท่าน

ข้อสังเกตคือ ในปรัชญาอินเดียที่ปรากฏ ณ ที่นี้ เห็นว่าความเจริญรุ่งเรืองหรือศรียุค นั้น คือการมีพร้อม
 แต่ในปัจจุบันที่จำเป็นในชีวิตประจำวัน คือการมี เสื้อผ้า อาหารและวัวที่จะเอาไว้ทำนา ไม่ได้มีมาก
 ไปกว่านี้ แสดงว่าการมีศรียุคของชีวิตในสายตาของคนอินเดียมีความไม่พึงพอใจในทรัพย์สินเป็น
 ประการสำคัญประการหนึ่งด้วย

5 ภูร ภูวาร และสุวรรณ เหล่านี้คือชื่อที่ลึกลับสามชื่อ มีบุตรชายของ
 มหาจมนสะคือผู้ที่ลึที่ชื่อว่ามหาซึ่งคือพรหมัน โดยทั้งสามคือเทพเจ้า
 บริวาร ภูรคือโลกเบื้องล่าง ภูวารคืออากาศ และสุวรรณคือโลกเบื้อง
 บน มหาก็เป็นอาทิตย์ เพราะอาทิตย์ทำให้โลกยินดี เมื่อภูรคือ
 อัคนี ภูวารคือลม สุวารคืออาทิตย์ มหาคือจันทร เพราะ
 พระจันทร์คือความงาม เมื่อภูรคือมันตระของอุคเวท ภูวารก็เป็นมัน
 ตระของสามเวท สุวารก็เป็นมันตระของยสุรเวท มหาก็เป็นพรหมัน
 เพราะพรหมัน เหล่าพระเวทจึงเพิ่ม เมื่อภูรคือชีวิตโดยลมหายใจ
 เข้า ภูวารคือชีวิตเมื่อลมหายใจออก สุวารคือชีวิตที่ให้สมดุล มหา
 คืออาหาร เพราะอาหารยังให้ส่วนต่างๆ ของชีวิตเพิ่มขึ้น ทั้งหมดนี้
 คือคู่สี่ คือ ลีชื่อที่ลึกลับ ไม่ว่าใครที่รู้พรหมันนี้ เทพทั้งหลายจะ
 ประทานพรแก่เขา

6 ในที่ว่างที่อยู่ในหัวใจ ก็มีปุรุชะซึ่งมีลักษณะคือความรู้ ผู้ซึ่งเป็น
 อมตะและเปล่งแสงดังทอง และสิ่งนี้ที่อยู่ระหว่างเพดานปากทั้ง
 สองก็คือทางผ่านของอินทรา ถ้าแยกสองส่วนของกะโหลกศีรษะ
 ที่จุดหนึ่งของเส้นผม อินทราที่อยู่ ณ ที่นั้น โดยภูรคืออัคนี ภูวาร
 คือลมและสุวรรณคืออาทิตย์ มหาคือพรหมัน เขาก็เปรียบดังราชาผู้

ครองราชย์ เป็นผู้ครองคำพูด จักขุประสาท โสตประสาท และการมีความรู้ หลังจากนั้นเขาก็เป็นพรหมันซึ่งร่างกายคือที่ว่าง ตัวตนคือความจริง มีความรื่นรมย์ในลมหายใจแห่งชีวิต ผู้มีจิตที่เบิกบาน พรหมันคือผู้มีเปี่ยมด้วยสันติและอมตะ ศิษย์ชื่อปราจิณาโยคยะก็เคารพพรหมันนี้ขณะที่กล่าวถึงนั้น

ข้อน่าสังเกตในที่นี้คือ ในจุดนี้ถ้าเราถือตามประสบการณ์นิยมก็จะกล่าวว่าโลกทั้งโลกนี่คือการรับรู้ของเรา คือ มีอายตนะเป็นที่มาของความรู้ การเปรียบเทียบพรหมันเป็นยิ่งกว่าการรับรู้จากผัสสะ (เพราะเป็นผู้คุมภาษา ผัสสะ และการรู้) จึงทำให้เห็นภาพได้ว่า พรหมันเป็นสิ่งที่พ้นการรับรู้ธรรมดาแต่ก็มีส่วนหนึ่งเป็นโลกทั้งโลกที่เรารับรู้ด้วย

7 กล่าวถึงทฤษฎีเปลือก (โกษะ) ห้าชั้น คือ

โลก	บรรยากาศ	สวรรค์	ทิศทั้งสี่	ทิศทั้งแปด
ไฟ	ลม	อาทิตย์	จันทร์	ดวงดาว
น้ำ	พื้น	ต้นไม้	พื้นที่	ตัวตน
(ลมหายใจ)ออก	เข้า	จากส่วนกลาง	ขึ้น	ไปทุกส่วน
ตา	หู	จิตใจ	คำพูด	สัมผัส
ผิวกาย	เนื้อ	กล้ามเนื้อ	กระดูก	ไขกระดูก

สามประเภทแรกคือส่วนที่เป็นวัตถุ สามประเภทหลังคือส่วนที่เป็นตัวตนหรือวิญญาณ ฤาษีกล่าวว่าทั้งโลกก็ประกอบขึ้นด้วยส่วนทั้งห้านี้

8 พรหมันคือโอม โลกทั้งหมดนี้คือ โอม เมื่อผู้หนึ่งกล่าวโอม ก็คือการออกคำสั่ง ฉะนั้น เมื่อครูสอนศิษย์ โอ! จงฟัง เขาก็ให้ศิษย์ฟัง เขาจะสวดโอมก่อนที่จะสวดสามเวท เขากล่าวโอม โสม ก่อนที่จะเขาจะท่องจำบทสวดสรรเสริญ พระอชวรยุกล่าวโอม ก่อนที่ท่านจะให้คำตอบ ผู้นับถือพรหมันกล่าว โอม ก่อนที่จะเริ่มบทสวดนำ ผู้หนึ่งกล่าวโอมเพื่ออนุญาตให้ก่อไฟได้ เมื่อพราหมณ์จะท่องพระเวทในที่สาธารณะ ก็กล่าวโอม ขอข้าพเจ้าอัญเชิญพระเวทสู่ตัวข้าพเจ้า เขาก็จะได้พระเวทคือพรหมันนั้น

9 ความยุติธรรม การเรียนและการสอนต้องได้รับการฝึกฝน ความจริง การเรียนและการสอนต้องได้รับการฝึกฝน ความสำนึก การ

เรียนและการสอนต้องได้รับการฝึกฝน การยอมตน การเรียนและการสอนต้องได้รับการฝึกฝน ไฟอันศักดิ์สิทธิ์ การเรียนและการสอนต้องได้รับการเอาใจใส่ การใส่เชื้อเพลิง การเรียนและการสอนต้องได้รับการเอาใจใส่ ผู้มาเยือน การเรียนการสอนต้องได้รับการเอาใจใส่ หน้าที่ การเรียนการสอนต้องได้รับการเอาใจใส่ บุตร การเรียนการสอนต้องได้รับการเอาใจใส่ การให้กำเนิด การเรียนการสอนต้องได้รับการเอาใจใส่ ลูกหลาน การเรียนการสอนต้องได้รับการเอาใจใส่ คำว่า ยุติธรรม และอื่นๆ นี้ กล่าวโดยสัตยาวัชจากตระกูลแห่งฤติระ คำว่าความสำนึก ก็กล่าวโดยตโปนิตยะจากตระกูลแห่งปुरुษิตี คำว่าการเรียนการสอน กล่าวโดยนากะจากตระกูลแห่งมุกัลลยะ การเรียนการสอนคือ การปฏิบัติสู่พรหมัน

ตรงนี้มีข้อน่าสังเกตคือเป็นบทสวดเพื่อการท่องจำให้ง่าย เพราะมีการเน้นย้ำประโยคเดิมอยู่ตลอด โดยเปลี่ยนเพียงคำนำหน้าที่ต้องการเน้นย้ำ น่าจะมีความมุ่งหมายให้ศิษย์และครูจดจำวิธีการศึกษาให้แม่นยำด้วยการท่องคำให้ขึ้นใจ วิชาที่จะติดตัวผู้เรียนไปตลอด

- 10 เราคือจิตแห่งพุกษา ชื่อเสียงของเรารู้ถึงยอดแห่งภูเขา เราได้ความบริสุทธิ์จากฐานรากเป็นอมตะที่งดงามอย่างอาทิตย์ เราเป็นผู้ร่ำรวย ผู้ฉลาดปราดเปรื่อง เป็นอมตะที่ไม่เสื่อมสลาย นี่คือการท่องจำพระเวทของตรีศางกู
- 11 หลังจากเรียนพระเวทจนสมบูรณ์แล้ว ครูก็สั่งศิษย์ว่า จงพูดแต่ความจริง จงทำตามกฎ อย่าละทิ้ง การท่องสวดพระเวท หลังจากได้สิ่งที่ดีที่สุดจากครู ก็จงอย่าตัดเสียดซึ่งสายพันธ์แห่งลูกหลาน อย่าละทิ้งความจริง อย่าละทิ้งกฎ อย่าละทิ้งสุขภาพ อย่าละทิ้งความมั่งคั่ง อย่าละทิ้งการสวดท่องพระเวท อย่าละทิ้งการบูชาเทพเจ้าและบรรพบุรุษ จะปฏิบัติกับมารดาอย่างเทพเจ้า จงปฏิบัติกับบิดาอย่างเทพเจ้า ปฏิบัติกับครูอย่างเทพเจ้า ปฏิบัติกับผู้มาเยือนอย่างเทพเจ้า งานใดที่สุจริตไม่เป็นมิถนาชัพก็ควรทำ การกระทำที่มีคุณต่อการสรรเสริญก็ควรบูชา ศิษย์ควรบูชาและสรรเสริญพรหมันผู้ซึ่งเป็นใหญ่กว่าเราด้วยการจัดหาอาสนะ เมื่อนั้นก็ควรให้ด้วยศรัทธา จะไม่มีไม่ได้ ควรให้ด้วยความภักดีและนอบน้อม

ให้ด้วยความเกรง ความจงรัก ตอนนี้ถ้าศิษย์ยังสงสัย การมีพิธีกรรมหรือการปฏิบัติที่ยังไม่เคยทำ พรหมณ์ผู้สุภาพ ผู้สละตนแก่กฎ จะสามารถตัดสินใจปัญหานั้นได้ ศิษย์ก็ควรสังเกตและทำตาม เช่นเดียวกันเมื่อศิษย์พบการปฏิบัติที่อาจเป็นที่ครหา พรหมณ์ผู้สุภาพ ผู้สละตนแก่กฎ ก็จะตัดสินใจปัญหานั้นได้ ศิษย์ก็ควรสังเกตและทำตาม เหล่านี้คือกฎ คือคำสอน เป็นคำสอนแห่งพระเวทที่ศิษย์ควรเคารพและทำตามดังที่กล่าวนี้

ข้อที่น่าสังเกตในที่นี้คือ การศึกษาของผู้ที่เรียนพระเวท จะถือว่าประสบความสำเร็จและเป็นทางที่ถูกต่อนั้น ไม่ได้มาจากการท่องจำคัมภีร์เพียงอย่างเดียว ยังต้องมีการปฏิบัติให้ได้ตามหน้าที่อีกด้วย

- 12 ขอมิตรราชอวยพรแก่เรา ขวอนพระวรุณจงอวยพรแก่เรา ขวอนอารยมันจงอวยพรแก่เรา อินทราและพฤษปะติจงอวยพรแก่เรา พระวิษณุผู้ก้าวไปไกลจงอวยพรแก่เรา ขอสรรเสริญพรหมัน สรรเสริญท่าน โอ วายุ ท่านคือพรหมันผู้ที่เราเห็นได้ ท่านคือผู้ยุติธรรม ท่านคือผู้ถูกต้องแล้ว ขอพรหมันได้รักษาข้าพเจ้า รักษาผู้กล่าวคำอวยพรนี้ รักษาข้าพเจ้าผู้กล่าวคำอวยพรนี้ สันติ, สันติ, สันติ!

บทสวดบทสุดท้ายนี้ก็เป็นกรกล่าวซ้ำบทสวดที่ 1 ทั้งหมดคือการสรรเสริญเทพดังที่ได้กล่าวไปแล้ว ถือเป็นกรสวดซ้ำอีกครั้งก่อนที่จะจบวัถลีแรกนี้คือศึกษาวัถลี เพื่อเตรียมพร้อมจะเข้าสู่บทต่อไป

พรหมันนะวะวัถลี

โปรดจงปกป้องเราทั้งสองคือครูและศิษย์ ณ เวลาเดียวกัน โปรดให้อาหารแก่เราทั้งสอง ณ เวลาเดียวกัน ขอให้เราทั้งสองมีกำลังในการเรียนรู้ ขอให้การเรียนจงเป็นไปด้วยดี ไม่ให้มีความบาดหมางระหว่างเรา สันติ, สันติ, สันติ

- 1 ความจริงและความรู้ อนันตภาวะคือพรหมัน มนุษย์ผู้รู้จักพรหมันว่าอยู่แม้ในที่ว่างที่ลึกที่สุด อยู่แม้ในสวรรค์ที่สูงที่สุดก็จักได้สมปรารถนาทุกประการเมื่อเขาเข้าถึงพรหมัน จากอาดมันที่ยิ่งใหญ่นี้ก็มีที่ว่าง จากที่ว่างมีอากาศ จากอากาศมีไฟ จากไฟมีน้ำ จากน้ำมีดิน จากดินมีพืชพันธุ์ จากพืชพันธุ์มีอาหาร จากอาหารมีเมล็ดพันธุ์

(น้ำเชื้อ) จากเมล็ดพันธุ์มีมนุษย์ มนุษย์มีแก่นคืออาหาร สิ่งนี้อยู่ใน
 ศีรษะของเขา ที่ร่างกายส่วนขวา ที่ร่างกายส่วนซ้าย ที่ลำตัว ที่
 ส่วนล่างคือฐาน

ข้อสังเกตตรงนี้คือ สิ่งมีชีวิตอย่างมนุษย์ตามการอธิบายนี้แล้วจะเห็นว่าผ่านจากต้นกำเนิดที่เป็น
 สิ่งไม่มีชีวิตอยู่ด้วย เช่น อากาศ ไฟ น้ำ อาจถามได้ว่า แล้วกลายมาเป็นสิ่งมีชีวิตอย่างมนุษย์หรือพืช
 พันธุ์ได้อย่างไร ก็อาจแสดงว่าแบ่งชีวมันจากพรหมันนั้น คำอธิบายที่ชัดเจนจะอยู่ในบทสวด (อนุ
 วาเก) ต่อๆ ไป

- 2 สิ่งมีชีวิตทั้งหลายบน โลกก็มีกำเนิดจากอาหาร เพียงอาหารเขาก็มี
 ชีวิตอยู่ได้ และเมื่อสิ้นอายุขัยก็เป็นอาหารต่อให้กับทุกชีวิต จึง
 เรียกได้ว่าเป็นสมุนไพรมะเขวียา เขาต้องมีอาหารอยู่กับตัว เมื่อ
 ภูเขาพรหมัน ก็จักมีอาหารทั้งปวง จึงเรียกได้ว่าเป็นสมุนไพรมะ
 เขวียา จากอาหารก็คือสิ่งมีชีวิตทั้งหมด เมื่อกำเนิดแล้วก็เติบโต
 ด้วยอาหาร อาหาร ได้มีสัตว์ทั้งหลายที่บริโภคนั้น และอาหารนั้นเองก็
 บริโภคสัตว์ทั้งหลาย จึงมีชื่อได้ว่าอาหาร (อันนม) ทั้งต่างและอยู่
 ในตัวมนุษย์ผู้มีสารัตถะคืออาหาร ก็คืออาดมันซึ่งมีลมปราณแห่ง
 ชีวิต ลมปราณชีวิตนี้ก็มีลักษณะคู่เคียงกับมนุษย์ อาดมันนี้จึงมี
 ศีรษะคือลมหายใจออก ด้านขวาคือลมหายใจเข้า ด้านซ้ายคือลม
 หายใจที่อยู่ภายใน ลำตัวคือที่ว่าง ฐานที่เขาอยู่คือดิน

ข้อนำสังเกตนี้คือคนอินเดียสมัยก่อนก็กล่าวได้ว่าเข้าใจเรื่องห่วงโซ่อาหารแล้วเป็นอย่างดี โดยที่
 มิได้ถือว่ามนุษย์เป็นสิ่งมีชีวิตพิเศษเหนือสัตว์ชนิดอื่นๆ เห็นได้จากการที่ไม่ได้แยกมนุษย์ให้มีฐานะ
 พิเศษจากห่วงโซ่อาหารเหล่านั้น อีกประการหนึ่งกล่าวได้ว่าอาหารและลมปราณคือส่วนสำคัญของ
 ชีวิต ถ้าขาดทั้งสองสิ่งนี้ชีวิตก็อยู่เพื่ออาดมันที่อยู่ในร่างกายไม่ได้

- 3 มนุษย์และสัตว์ทั้งหลายก็ได้รับลมปราณจากเทพเจ้า ลมปราณคือ
 ชีวิต ผู้บูชาพรหมันก็คือสิ่งเดียวกับลมปราณนั้นจะมีอายุยืนยาว
 เพราะลมปราณคือชีวิตของสัตว์ทั้งหลาย สิ่งนี้คือตัวตนในร่างกาย
 (อาดมัน) ทั้งต่างและที่อยู่ในอาดมันนี้ที่ประกอบจากปราณ ก็คือ
 ตัวตนที่ประกอบจากจิต ซึ่งกระจายตัวตนนี้ไปทั่ว เขามีหน้าตา
 อย่างมนุษย์ คือมีศีรษะเป็นยชुरเวท ด้านขวาคือฤคเวท ด้านซ้ายคือ
 สามเวท ลำตัวคือดิน ฐานคืออถรวะ-อังกิริส จากตรงนี้จึงมีบท
 สวดต่อไป

- 4 ก่อนที่เขาจะเข้าถึง คำทั้งหลายก็กลับมาพร้อมกับจิต ต่อเมื่อรู้จักความสุขคือพรหมัน เขาก็จะไม่มีความคิดอีก จากนั้นก็มากล่าวถึงตัวตนที่ครองร่างกาย (อาตมัน) ซึ่งประกอบขึ้นจากการรับรู้ เขาก็มีหน้าตาเช่นเดียวกับมนุษย์ มีศรัทธา มีด้านขวา คือความจริง ด้านซ้ายคือความเป็นจริง ถ้าตัวคือการกระทำ ฐานคือการแสดงถึงความยินดี จากตรงนี้จึงมีบทสวดต่อไป
- 5 ผู้ซึ่งนำการเสียดสาก็คือความรู้ เทพเจ้าทั้งหลายก็บูชาพรหมันซึ่งก็คือความรู้ ผู้ใคร่รู้เช่นนี้และไม่เคยละทิ้ง ก็จะได้รับความสำเร็จทุกประการ ห่างจากความชั่วร้ายทั้งปวง จากนั้นก็กล่าวถึงอาตมันที่ครองร่างกาย มีตัวตนประกอบขึ้นจากรู้ มีอาตมันที่ประกอบขึ้นจากความสุข ตัวตนนี้มีหน้าตาอย่างมนุษย์ มีศรัทธาคือความรื่นรมย์ ด้านขวาคือความเบิกบาน ด้านซ้ายคือความสนุกสนาน ถ้าตัวคือความสุข ฐานที่ยืนคือพรหมัน จากตรงนี้จึงมีบทสวดต่อไป

ข้อนำสังเกตคือจากอนุวาทะที่ 2 ถึง 5 นี้ ได้ให้คำอธิบายแล้วว่าสิ่งมีชีวิตมาจากสิ่งไม่มีชีวิตได้อย่างไร ซึ่งคำอธิบายที่สำคัญก็คือพรหมัน การเปรียบเทียบนามธรรมอย่างอาตมันในที่นี้ก็ทำให้เห็นภาพของการมีลักษณะอย่างมนุษย์ มีการทำงานสอดคล้องกันอย่างร่างกายมนุษย์ จึงเห็นได้ว่าแต่ละส่วนนั้นไม่ควรขาดจากกัน เช่น เมื่อมีลมหายใจเข้า ก็ต้องมีลมหายใจออก มีอาตมันหรือชีวาตมันเพื่อยังให้ชีวิตคงอยู่ ในส่วนคัมภีร์พระเวทก็ต้องมีครบทั้งสามคือยชุรเวท สามเวท และฤคเวท ในส่วนความรู้เห็นว่าศรัทธาคือหลักใหญ่เพราะเปรียบเทียบกับศรัทธา จึงจะมีการรู้จักความจริงและความเป็นจริงได้ด้วย ในส่วนของความสุขที่ได้เข้าถึงพรหมัน ก็เมื่อมีความสุขแล้ว ความรื่นรมย์ เบิกบาน สนุกสนาน ก็คงขาดจากกันไม่ได้ เช่นกัน

- 6 หากว่าผู้หนึ่งคิดเห็นว่าพรหมันไม่มีอยู่จริง เขาผู้นั้นก็จะไม่มีอยู่จริงด้วย แต่หากเขาคิดเห็นว่าพรหมันมีอยู่จริง ผู้คนก็จะรู้ว่าเขามีตัวตนอยู่เช่นกัน นี่คืออาตมันที่อยู่ในร่างกายซึ่งก็เป็นของพรหมัน จากนั้นมีคำถามอยู่ว่า มีใครบ้างไหม ไม่รู้จักพรหมันและเมื่อดับอายุขัยก็ได้เข้าถึงพรหมันนั้น หรือมีใครบ้างไหมที่รู้จักพรหมันแล้วได้เข้าถึงพรหมัน เขามีความปรารถนาดังนี้ : ของงแบ่งตัวเองออกได้ ให้มีลูกหลาน เขาจึงทำตัวเองให้มีความร้อน แล้วจึงสร้างโลกนี้ขึ้น เสร็จแล้วก็เข้าไปสู่ในโลกลนั้น เมื่ออยู่แล้วก็เป็นสัตว์

และด้อย คือมีรูปร่างและไม่มีรูปร่าง ต่างกันและไม่ต่างกัน มีที่
และไม่มีที่ มีความรู้และไม่มีความรู้ เป็นทั้งความเป็นจริงและ
ความไม่เป็นจริง แต่ทั้งหมดนี้ก็เป็นความจริง ผู้คนจึงเรียกสิ่ง
เหล่านี้ว่าสัจคือพรหมัน

- 7 ก่อนที่จะมีโลกนี้ก็ไม่มี ความต่างระหว่างนามและรูป ก่อนหน้านั้น
ไม่มีความมีอยู่ และจากความไม่มีก็มาสู่ความมีอยู่ ซึ่งความมีอยู่มา
จากพรหมันจึงกล่าวว่าพรหมันสร้างตัวเองเพราะสิ่งนี้ศักดิ์สิทธิ์ ก็
คือสาร์ตละ เพียงเมื่อใครก็ตามเข้าถึงก็จะมีความสุข ผู้ซึ่งหายใจ
เข้าหรือออก เมื่อสาร์ตละนั้น ไม่อยู่ในที่หนึ่ง โดยเป็นความสุข
สาร์ตละนั้นเองก็จะทำให้เกิดสุข เมื่อผู้หนึ่งอยู่ในที่ที่เห็นไม่ได้ ไม่
มีร่างกายไม่มีความแตกต่างเขาก็ไม่เคยต้องมีความกลัว ในทาง
ตรงกันข้าม ผู้ที่สร้างความน่ากลัวภายในนั้นก็จะพบกับความกลัว
ความกลัวนี้เกิดแม้กับผู้ที่คิดว่าตนรู้จักพรหมันด้วยไม่ใช่เพียงแต่ผู้
ไม่เชื่อ

ข้อสังเกตคือ ในอนุวาทะที่ 6 และ 7 นี้ เป็นการกล่าวถึงว่าพรหมันคืออะไร ทั้งสองอนุวาทะมี
ลักษณะเด่นที่ใช้ความขัดแย้งกัน เช่นมีและไม่มี ต่างและไม่ต่างมาเป็นความหมายของพรหมัน เมื่อ
มีความขัดแย้งเช่นนี้ก็เป็น การบอกโดยอ้อมว่าพรหมันนั้นนิยามไม่ได้ด้วยคำใดๆ เพราะเป็นยิ่งกว่าที่
จะมีคำใดๆ อธิบาย

- 8 ความกลัวของเขาทำให้ลมพัด ความกลัวของเขาทำให้อาทิตย์เข้าสู่
อรุณ ความกลัวของเขาทำให้อัคนีและอินทราวิ้งไป และความตาย
คือสิ่งที่ห้า ต่อไปนี่คือการพิจารณาความสุขแห่งพรหมัน นำมาถพบ
ผู้หนึ่งมา ผู้ซึ่งเป็นคนดี เรียนหนังสือ ร่างกายมีสุขภาพแข็งแรง
ลองคิดว่าเขาเป็นผู้ครองโลกด้วยความมั่งคั่ง นี้จะสร้างได้ส่วน
เดียวของความสุขที่มนุษย์มี ความสุขของมนุษย์ร้อยละ สร้างได้
เพียงหนึ่งส่วนของความสุขของชาวคันธารวะและผู้สวดคัมภีร์
พระเวทซึ่งปราศจากคัมภีร์ทั้งปวง ความสุขของชาวคันธารวะร้อยละ
สร้างได้เพียงหนึ่งส่วนของความสุขของเทพแห่งคันธารวะ
และผู้สวดคัมภีร์พระเวทซึ่งปราศจากคัมภีร์ทั้งปวง, ความสุขของ
เทพแห่งคันธารวะร้อยละสร้างได้เพียงหนึ่งส่วนความสุขของ
บรรพบุรุษที่อยู่ใน โลกแห่งความสุขยาวนานและผู้สวดคัมภีร์พระ

เวทซึ่งปราศจากตัณหาทั้งปวง, ความสุขร้อยละส่วนของบรรพบุรุษ
 เหล่านั้นก็สร้างได้เพียงหนึ่งส่วนเทพเจ้าในสวรรค์และผู้ทีสวด
 คัมภีร์พระเวทซึ่งปราศจากตัณหาทั้งปวง, ความสุขของเทพเจ้าใน
 สรวงสวรรค์ร้อยละส่วนก็สร้างได้เพียงหนึ่งส่วนของความสุขของ
 เทพเจ้าผู้ทำพิธีกรรมและผู้สวดคัมภีร์พระเวทซึ่งปราศจากตัณหา
 ทั้งปวง ความสุขของเทพเจ้าผู้ทำพิธีกรรมร้อยละส่วนสร้างได้เพียง
 หนึ่งส่วนของเทพเจ้าที่ยิ่งใหญ่และผู้สวดคัมภีร์พระเวทซึ่ง
 ปราศจากตัณหาทั้งปวง, ความสุขของเทพเจ้าผู้ยิ่งใหญ่ร้อยละส่วน
 สร้างได้เพียงหนึ่งส่วนของความสุขของอินทราและผู้ทีสวดคัมภีร์
 พระเวทซึ่งปราศจากตัณหาทั้งปวง ความสุขของอินทราร้อยละส่วน
 เทียบได้เพียงหนึ่งส่วนความสุขของพฤษปะติและผู้สวดคัมภีร์
 พระเวทซึ่งปราศจากตัณหาทั้งปวง ความสุขของพฤษปะติร้อยละ
 ส่วนเทียบได้เพียงหนึ่งส่วนของพระประชาปะติและผู้ทีสวดคัมภีร์
 พระเวทซึ่งปราศจากตัณหาทั้งปวง ความสุขของพระประชาปะติ
 ร้อยส่วนเทียบได้เพียงส่วนเดียวของพรหมันและผู้ทีสวดคัมภีร์
 พระเวทซึ่งปราศจากตัณหาทั้งปวง เขาผู้ซึ่งอยู่แม้ในมนุษย์หรืออยู่
 ที่ดวงอาทิตย์ ก็คือคนคนเดียวกัน ผู้ซึ่งรู้แล้วว่าตนได้มาจากโลก
 นั้นก็จักกลับไปสู่อาดมันซึ่งเต็มไปด้วยอาหาร ตัวตนก็ประกอบ
 จากลมปราณชีวิต ตัวตนก็ประกอบจากจิต ความรู้และสุดท้ายคือ
 ความสุข

ข้อสังเกตตรงนี้คือ อนุวากะนี้มีขนาดยาว ทั้งนี้เพราะพูดย้ำตรงการเปรียบเทียบความสุขที่เหนืออื่นๆ
 ขึ้นไปของมนุษย์หรือเทพเจ้าในแต่ละระดับ ความสุขเหล่านั้นทุกครั้งเทียบได้กับผู้ที่สวดคัมภีร์พระ
 เวทจนแตกฉานซึ่งปราศจากตัณหาทั้งปวงด้วย ทั้งนี้เพราะความรู้ที่แท้จริงมีอยู่แล้วในคัมภีร์พระ
 เวทซึ่งมนุษย์และเทพเจ้าก็ต้องศึกษาให้แตกฉานในการรู้จักพรหมันซึ่งเป็นความสุขที่ยิ่งใหญ่ที่สุด
 ซึ่งถ้าเปรียบกับความสุขของมนุษย์ผู้หนึ่งที่ได้ครอบครอง โลกนี้ด้วยความมั่งคั่งแล้ว จากการ
 เปรียบเทียบแล้วเห็นว่ามีมากมายเกินที่จะประมาณได้เพราะจากลำดับการเทียบปริมาณความสุขจาก
 มนุษย์ถึงพรหมัน ก็ต้องใช้เลขยกกำลังคือ 100 ยกกำลังด้วย 100 ขึ้นไป 10 ครั้งจึงจะให้เห็นเป็น
 ปริมาณความสุขของพรหมันได้ ซึ่งจะเห็นได้ว่ามากมายมหาศาลจนเกินที่อาจจะเขียนเป็นตัวเลข
 หรือเข้าใจได้

- 9 เมื่อรู้จักความสุขแห่งพรหมัน ผู้นั้นก็จะไม่กลัวในสิ่งใดๆ อีก
 ต่อไป เขาจะไม่เป็นผู้ที่คิดคั่งนี้อีกต่อไปคือ ‘ทำไมเราจึงไม่ทำสิ่งที่

ถูกต้อง?’ หรือ ‘ทำไมเราจึงทำแต่สิ่งที่ผิด?’ ผู้รู้จักพรหมันแล้วมี
อาจคิดถึงความคิดทั้งสองนี้ได้ เขาเป็นผู้ที่อิสระจากทั้งสอง
ความคิดนี้ นี่คือนิยาม คือความรู้ในพรหมัน

อนุวาทะนี้คือบทสวดสุดท้ายของพรหมานันทะวัตลี ต่อไปคือภฤควัตลี

ภฤควัตลี

ฮารี โอม! โปรดจงปกป้องเราทั้งสองในเวลาเดียวกัน และ
ช่วยเหลือเราทั้งสอง ขอให้มีความกล้า ขอให้การเรียนประสบผลสำเร็จ
อย่าได้มีความบาดหมางระหว่างเรา โอ! สันติ, สันติ, สันติ!

- 1 ภฤคุ บุตรชายของพระวรุณขอพระบิดาของตนให้สอนว่าพร
หมัน คืออะไร พระวรุณตรัสตอบว่า คือ ‘อาหาร, ลมปราณแห่ง
ชีวิต, จักขุ, โสต, จิต, วาจา’ พระวรุณตรัสว่า สัตว์เกิดจากสิ่ง
เหล่านี้ อยู่เพราะสิ่งเหล่านี้ เมื่อสิ้นอายุก็กลับเข้าสู่สิ่งเหล่านี้ นี่คื
พรหมัน ภฤคุจึงปฏิบัติสมาธเพื่อพิจารณาสิ่งเหล่านั้น
- 2 เขารู้แล้วว่าอาหารคือพรหมัน สัตว์เกิดจากอาหาร อยู่โดยอาหาร
และกลับไปสู่อาหาร เมื่อทราบแล้วก็เข้าไปหาพระวรุณ ขอให้
สอนว่าพรหมันคืออะไร พระวรุณตรัสตอบว่า การเข้าสมาธจะรู้ถึง
พรหมัน ภฤคุจึงปฏิบัติสมาธ
- 3 เขารู้แล้วว่าชีวิตคือพรหมัน สัตว์เกิดจากชีวิต อยู่โดยชีวิต และกลับ
ไปสู่วิต เมื่อทราบแล้วก็เข้าไปหาพระวรุณ ขอให้สอนว่าพรหมัน
คืออะไรพระวรุณตรัสตอบว่า การเข้าสมาธจะรู้พรหมัน ภฤคุจึง
ปฏิบัติสมาธ
- 4 เขารู้แล้วว่าจิตคือพรหมัน สัตว์เกิดจากจิต อยู่โดยจิต และกลับเข้าสู่
จิต เมื่อทราบแล้วก็เข้าไปหาพระวรุณ ขอให้สอนว่าพรหมันคือ
อะไร พระวรุณตรัสตอบว่า การเข้าสมาธจะรู้พรหมัน ภฤคุจึง
ปฏิบัติสมาธ
- 5 เขารู้แล้วว่าความรู้คือพรหมัน สัตว์เกิดจากความรู้ อยู่โดยความรู้
และกลับเข้าสู่ความรู้ เมื่อทราบแล้วก็เข้าไปหาพระวรุณ ขอให้

สอนว่าพรหมันคืออะไร พระวรุณตรัสตอบว่า การเข้ามาณจะรู้พรหมัน ภคฺคฺจิงปฏิบัติมาณ

- 6 เขารู้แล้วว่าความสุขคือพรหมัน สัตเกิดจากความสุข อยู่โดยความสุข และกลับเข้าไปหาความสุข นี่คืความรู้ของภคฺคฺและพระวรุณที่มีฐานอยู่บนที่ว่างที่สูงสุด ผู้รู้พรหมันนี้ จะมีอาหารมากมาย เป็นผู้บริโภคอาหาร เป็นผู้ยิ่งใหญ่ มีลูกหลาน โคกระบือ ความมดงามแห่งพรหมัน เป็นผู้มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จัก
- 7 ผู้รู้พรหมันไม่รังเกียจอาหาร ชีวิตก็คืออาหาร ร่างกายคือผู้บริโภคอาหาร ชีวิตคือฐานของร่างกาย ร่างกายคือฐานของชีวิต อาหารคือฐานของอาหาร ผู้ที่รู้จักอาหารนี้จะเป็นผู้มีอาหารมาก เป็นผู้บริโภคอาหาร เป็นผู้ยิ่งใหญ่มีลูกหลาน โคกระบือ ความมดงามแห่งพรหมัน เป็นผู้มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จัก
- 8 อย่างปฏิเสธอาหาร นี่คือกฏ น้ำก็คืออาหาร ไฟคือผู้บริโภคอาหาร น้ำคือฐานของไฟ ไฟคือฐานของน้ำ อาหารคือฐานของอาหาร ผู้รู้จักอาหารจะมีอาหารมาก เป็นผู้บริโภคอาหาร เป็นผู้ยิ่งใหญ่มีลูกหลาน โคกระบือ ความมดงามแห่งพรหมัน เป็นผู้มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จัก
- 9 จงเตรียมอาหารให้มาก นี่คือกฏ โลกคืออาหาร ที่ว่างคือผู้บริโภคอาหาร ที่ว่างมีฐานคือโลก โลกมีฐานคือที่ว่าง อาหารคือฐานของอาหาร ผู้ที่รู้จักอาหารจะมีอาหารมาก เป็นผู้บริโภคอาหาร เป็นผู้ยิ่งใหญ่ มีลูกหลาน โค กระบือ ความมดงามแห่งพรหมัน เป็นผู้มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จัก
- 10 เมื่อมีผู้มาเยือนถึงเรือน ก็ไม่ควรจะให้เขาไป นี่คือกฏ เจ้าของบ้านต้องเตรียมให้พร้อมสรรพคือ อาหาร พร้อมกล่าวว่ ‘อาหารพร้อมแล้ว’ ถ้าให้อาหารแก่ผู้มาเยือนด้วยความเคารพ เขาก็จะได้อาหารด้วยความเคารพตอบแทน ถ้าให้อาหารด้วยความเคารพทั่วไป เขาก็จะได้อาหารด้วยความเคารพทั่วไปตอบแทน ถ้าให้อาหารด้วยความต้องการความเคารพ เขาก็จะได้อาหารที่มาจากความต้องการความเคารพตอบแทน, ในการพูดจา หายใจเข้าออก

มีกิจกรรมหรือพักผ่อน เคลื่อนไหวด้วยมือหรือเท้า เหล่านี้คือกิจกรรมของมนุษย์ก็มีพรหมันแสดงตนอยู่ทั้งสิ้น ต่อไปคือลักษณะแห่งพรหมัน โดยบังถึงเทวะทั้งหลาย เช่น ฝนและสายฟ้า ผู้รู้พรหมันก็ฉายแสงดังดวงดาว มีลูกหลานเป็นผู้อมตะดุจดั่งที่ว่าง ผู้ที่บูชาพรหมันในความคิด เขาก็คือฐานที่มีฐานรองรับ ผู้ที่บูชาพรหมัน เขาก็คือผู้ยิ่งใหญ่ที่ยิ่งใหญ่ ผู้ที่บูชาพรหมัน เขาก็คือจิตผู้เป็นจิต ผู้บูชาพรหมันด้วยความรัก ความปรารถนาทั้งหลายก็มาสู่เขาด้วยความจงรัก ผู้บูชาพรหมันเป็นพรหมัน ก็จะเข้าถึงพรหมันนั้น ผู้นั้นจะปราศจากศัตรูทั้งหมด เขารู้ว่าพรหมันแม้อยู่ในมนุษย์อยู่ในอาทิตย์ก็คือพรหมันเดียวกัน, เขาผู้รู้จักพรหมัน เมื่อจากโลกนี้แล้วก็ยอมเข้าถึงตัวตนที่แท้จริงซึ่งประกอบไปด้วยลมปราณ อาหาร จิต ความรู้ ความสุข ได้เป็นผู้ครองโลก ผู้ครองอาหาร จะแปลงกายเป็นอะไรก็ได้ตามชอบ ได้ร้องเพลงแห่งสามเวท ฮาว, ฮาว, ฮาว คืออัสจรรย, อัสจรรย, อัสจรรย, ฉันทคืออาหาร ฉันทคืออาหาร ฉันทคืออาหาร ฉันทคือผู้บริโภคาอาหาร ฉันทคือผู้บริโภคาอาหาร ฉันทคือผู้ทำความเป็นหนึ่ง ฉันทคือผู้ทำความเป็นหนึ่ง ฉันทคือผู้ทำความเป็นหนึ่ง ฉันทคือผู้แรกที่เกิดในโลกที่แท้จริงนี้ ฉันทคือผู้ได้รับความเป็นอมตะ ผู้ที่ให้ฉันทก็เก็บรักษาฉันทด้วย ฉันทคืออาหาร บริโภคาเขาซึ่งเป็นผู้บริโภคาอาหาร ฉันทฉายแสงดุจดวงตะวัน ไม่ว่าใครที่รู้สิ่งสูงสุดคือพรหมันก็ได้รับสิ่งเหล่านี้ นี้คือคำสอนแห่งอุปนิษัท

ข้อนำสังเกตในภคฤคัสลีนีคือ เน้นการกล่าวถึงว่าพรหมันเป็นสิ่งซึ่งยังชีวิตให้ดำรงอยู่ได้ พระวรณสอนภคฤคว่า อาหาร ชีวิต จักขุโสตา จิต และวาจา คือพรหมัน แต่นำสังเกตว่าเน้นย้ำแต่อาหารเพียงอย่างเดียว ทั้งนี้ น่าจะเป็นเพราะอาหารเป็นสิ่งสำคัญต่อชีวิต การเปรียบเทียบพรหมันกับอาหารจึงชี้ชัดว่าพรหมันคือต้นกำเนิดชีวิตอย่างไร ในปรัชญาอุปนิษัทจะเห็นได้ชัดเจนว่า ความจำเป็นของการหล่อเลี้ยงชีวิตนั้นแยกไม่ออกกับมิติทางศีลธรรม เพราะเทียบเคียงการมีอาหารสมบูรณ์คือการมีความดีสูงสุด นี่เป็นลักษณะเด่นประการหนึ่งของปรัชญาตะวันออกอย่างปรัชญาอินเดียที่ว่า ระบบปรัชญาที่สร้างขึ้นนั้นสอดคล้องกับวิถีชีวิตของผู้ถือระบบปรัชญานั้นด้วย

บทวิเคราะห์เฉพาะไตรทศรียอุปนิษัท

จากการอ่านคัมภีร์ไตรทศรียอุปนิษัทและให้ข้อสังเกตในบางส่วนไปแล้ว ในตอนนี้ เราน่าจะลองวิเคราะห์และวิจารณ์ในเชิงปรัชญาดูบ้าง ดร. โรเจอร์ให้ข้อสังเกตแก่คัมภีร์นี้ว่าค่อนข้างแปลก

สำหรับเวทาคะ ทั้งนี้จะมีการพัฒนาสารัตถะที่สำคัญของระบบไปไกลกว่าอุปนิษัตในสมัยเดียวกัน พรหมันได้นิยามว่าเป็นวิญญานสูงสุด ซึ่งต่างจากวัตถุอย่างโลก ก็ได้นิยามที่ชัดเจนคือ ไม่กล่าวในเชิงที่ว่าเป็นเทพเจ้ามีตัวตน แต่เป็นแหล่งของความเป็นจริงทุกอย่าง ซึ่งมีความสัมพันธ์กับโลกในฐานะผู้สร้างและผู้รักษา ในการกล่าวถึงธาตุห้าว่าเป็นสิ่งที่พระเจ้าสร้างขึ้นก่อนสุด ก็ไปด้วยกันกับการค่อยๆ เกิดสิ่งที่รับรู้ได้ขึ้นมา และหลักการของเปลือกทั้งห้าที่มีฐานเพียงหนึ่งเดียวก็มีอธิบายในที่นี้ด้วย อย่างไรก็ดี ไม่เห็นว่ามี ความแตกต่างระหว่างธาตุหยาบและธาตุละเอียดบอกไว้ และก็ไม่มีการบอกไว้ว่าจิตซึ่งรับผิดชอบต่อความคิด การกระทำ และลมปราณแห่งชีวิต ออกมาจากธาตุเหล่านั้นได้อย่างไรเลย เราไม่เข้าใจว่ามีความสัมพันธ์ใดที่เปลือกทั้งห้าจะมีต่อธาตุทั้งห้าและวิญญาน ในคัมภีร์ไม่ได้มีบอกไว้ว่าเปลือกทั้งห้า นั้น เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจากธาตุบางธาตุ หรือธาตุทั้งหมดรวมตัวกัน บอกแต่เพียงว่ามาจากโลก และไม่ได้มีบอกไว้ว่าเปลือกเหล่านั้นถูกสร้างขึ้นอย่างเป็นอิสระจากกัน ดังนั้น เราก็คงทำได้เพียงสรุปไว้คร่าวๆ ว่าน่าจะมาจากธาตุเหล่านั้น (Roer, 1979 : 183-190)

ผู้วิจัยเห็นว่าปัญหานี้น่าจะมีคำตอบได้ ธาตุห้าเริ่มต้นที่พรหมันสร้างก่อนนั้น จากพรหมานันทะวัลลี จะเห็นได้ว่าคือ ที่ว่าง อากาศ ไฟ น้ำ ดิน แต่ละสิ่งอาศัยสิ่งที่อยู่ก่อนหน้าตนแล้ว จึงมีขึ้นมาได้ คือที่ว่างทำให้เกิดอากาศ และอากาศทำให้เกิดไฟ เช่นนี้ ส่วนเปลือกห้าชั้น ที่กล่าวว่าโลกประกอบด้วยสิ่งห้าอะไรบางอย่างนั้น เรามองได้ว่าเป็นการจัดประเภทมากกว่ากำลังจะบอกว่าเปลือกทั้งห้าเกิดมาจากอะไร เช่น ประเภท โลก บรรยากาศ สวรรค์ ทิศทั้งสี่ ทิศทั้งแปด ตรงนี้คือการบอกภูมิศาสตร์ของโลกและจักรวาล ส่วนประเภท ตา หู จิตใจ วาจา สัมผัส นี้ก็คือกำลังบอกอายตนะที่สำคัญของมนุษย์ น่าจะเป็นไปได้ว่าผู้เขียนคัมภีร์อุปนิษัตมิได้หวังว่าจะอธิบายธาตุห้ากับเปลือกห้าว่าสัมพันธ์กันอย่างไรอยู่ก่อนแล้ว การพยายามหาความสัมพันธ์กันของ ดร. โรเออร์จึงไม่เป็นที่สำเร็จผล

ปัญหาต่อมาคือปัญหาของ ดร.เวเบอร์ ซึ่งท่านกล่าวว่าส่วนแรกของคัมภีร์ คือศึกษาวัลลีนั้น ไม่ได้เกี่ยวข้องกับอะไรกับส่วนอื่นๆ เลย ผู้แต่งอุปนิษัตเห็นว่าต้องมีไว้ตามแบบอย่างประเพณีนิยมเท่านั้น (อ้างถึงใน Roer, 1979 : 190-191) ดร.โรเออร์ ก็แย้งว่าแม้จะเป็นจริงที่ศึกษาวัลลีไม่ได้จำเป็นต่อการเข้าใจพรหมัน แต่ก็น่าจะจำเป็นในการเรียนการสอนระหว่างครูกับศิษย์ ทั้งนี้เพราะศิษย์ควรเตรียมความพร้อมก่อนเข้าสู่เนื้อหาหลักคือ พรหมานันทะวัลลี ส่วนนำของคัมภีร์ไตรศรียอุปนิษัตนี้ดูมีแบบแผน ประโยคต่างๆ ก็จัดวางด้วยรูปแบบสวยงาม ต่างจากพจนานุกรมซึ่งบทนำถูกแทรกด้วยการตอบเนื้อหาที่ยังติดค้างเป็นคำถามที่มาก่อน แต่สิ่งนี้ก็ไม่ใช่ความแปลกใหม่ เพราะประโยคที่วางอย่างสวยงามเพื่อสรรเสริญเทพเจ้านั้นก็ปรากฏในอุปนิษัตอื่นๆ ด้วยก็มาก

ที่นี้ผู้วิจัยจะขอกกล่าวถึงส่วนวิเคราะห์วิจารณ์ของผู้วิจัยเองบ้างจากที่ได้ให้ข้อสังเกตเล็กน้อยๆ แต่ละบทไปแล้ว ในที่นี้จะวิเคราะห์วิจารณ์โดยรวมในแต่ละบทโดยดูที่เนื้อหาโดยรวมๆ ว่าแต่ละบทนั้นกำลังกล่าวถึงอะไรบ้าง ซึ่งก็คือศึกษาวัลลีกล่าวเป็นบทนำในการเรียนรู้พระเวทว่าต้อง

อ่านและเข้าใจอย่างไร ในพรหมานันทะวัตติ และภคคุวัตติก็คือการกล่าวถึงพรหมัน ผู้วิจัยจะแบ่งเป็นสามข้อตามบทเหล่านั้น ดังนี้

1. **ศิกษาวัตติ** เนื้อหาทั้งหมดสะท้อนให้ผู้วิจัยเห็นว่า การเข้าใจคัมภีร์พระเวทจำต้องมีโนทัศน์การมองแบบองค์รวมเสียก่อน ศิษย์ผู้เรียนจำต้องมองเช่นนี้ให้ได้เพื่อประโยชน์ที่จะมององค์รวมของความขัดแย้งที่จะมีในบททั้งสองต่อมาได้ การมองเป็นองค์รวมนี้ก็มีให้เห็นอยู่แล้วในชีวิตประจำวันของเราคือการใช้ภาษา เช่น ประโยคจะประกอบจากภาคประธานเพียงส่วนเดียวไม่ได้ ต้องตามด้วยภาคแสดงด้วย เช่นเดียวกัน ในสังหิตาก็มีบอกไว้ว่าการเข้าใจคำก็ต้องเข้าใจไปทั้งพยางค์ต้น พยางค์ท้าย และตัวเชื่อมกลาง อย่างเช่น โลกหรือพื้นแผ่นดินนี้ ย่อมมาคู่กับสวรรค์ โดยที่ช่องว่างระหว่างสองสิ่งนี้ก็คือที่ว่าง ที่เห็นชัดเจนที่สุด คือ มนุษย์ผู้หนึ่งจะเป็นพ่อเฉยๆ ไม่ได้ ต้องคู่กับแม่ และมีบุตรเป็นการเชื่อมต่อกันของสองสิ่งนี้ ในคัมภีร์กล่าวว่า ผู้เข้าใจคำอธิบายของสังหิตาเช่นนี้ จะได้ลาภนานาประการ ลาภนี้ก็น่าจะหมายถึงศิริมงคลในชีวิต และที่สำคัญก็คือการเข้าใจพระเวท

การเข้าใจแบบองค์รวมนี้มีปรากฏอีกในอนุวากะที่ 5 – 7 นั่นคือ การรวมส่วนของเทพทั้ง 4 ฤร ฤวาร สุวาร และมหา เช่น ฤรคือฤคเวท ฤวารคือสามเวท สุวารคือยชุรเวท มหาคือพรหมัน ทั้งนี้เพราะพรหมันจะเป็นที่เข้าใจได้ก็ต้องเรียนจากพระเวททั้งสาม และอย่างที่กล่าวไปแล้วคือ ทฤษฎีเปลือกทั้งห้าซึ่งกล่าวว่าเราควรจะจัดประเภทของสิ่งต่างๆ ในโลกนี้อย่างไร อีกประเด็นในบทนี้ที่สำคัญคือ ผู้เรียนจะรู้แต่เนื้อหาไม่ได้ จำต้องเข้าใจการปฏิบัติตามหน้าที่ด้วยซึ่งปรากฏในอนุวากะที่ 9 และ 11 หน้าที่เหล่านั้นถือเป็นสิ่งที่ต้องปฏิบัติเช่นการเคารพบิดามารดา บูชาเทพเจ้าและบรรพบุรุษ การไต่ถามพราหมณ์ผู้สุภาพเมื่อตนติดข้องสงสัยในพิธีกรรม

แม้ยังไม่ใช้บทที่จะกล่าวถึงพรหมันโดยตรง ก็มีการกล่าวชื่อพรหมันในหลายๆ ที่ เช่น ในอนุวากะที่ 6 มีคำกล่าวที่หนึ่งที่น่าคิดว่าในจิตมีที่ว่าง ซึ่งที่ว่างนี้ก็มีปุรุชะหรือพรหมันสถิตอยู่ นี้หมายความว่าพรหมันคือสิ่งที่อยู่ในทุกที่ในเวลาเดียวกัน ได้จริงถ้าอยู่ในที่ว่างของจิตได้ ทั้งนี้เพราะจิตไม่น่าจะเป็นสิ่งที่กินที่และน่าจะเป็นเฉพาะของอาดมันใดอาดมันหนึ่ง แต่นี่กลับมีพรหมันอยู่ในจิตด้วย นั่นคือถ้าเราเข้าใจว่าจักรวาลนี้มีทั้งวัตถุและอวัตถุ พรหมันก็เป็นผู้ครองที่ของทั้งสอง และเมื่อเรามีมโนภาพได้แต่วัตถุเพียงอย่างเดียว (คือเมื่อคิดถึงสิ่งใดๆ ก็คิดเป็นภาพ เป็นตัวตนของสิ่งหนึ่ง) เราคิดถึงความเป็นอวัตถุไม่ได้ แต่นี่พรหมันเป็นยิ่งกว่าทั้งสอง การพยายามคิดถึงพรหมันจึงแทบจะเป็นไปไม่ได้เลย ในอุปนิษทบางเล่มกล่าวถึงลักษณะพิเศษเช่นนี้ของพรหมันไว้ในเชิงปริศนาว่า สิ่งที่เราได้รู้ได้เฉพาะบุคคลที่ไม่รู้มันเท่านั้น ซึ่งหมายความว่าแม้จะรู้ได้ด้วยสหชญาณก็ตาม พรหมันก็ไม่อาจทำให้เป็นธรรมารมณ์แห่งความคิดได้ (หิริยัณนา, 2531 : 12) นี่อาจเป็นเหตุผลว่าทำไมเราจึงถูกฝึกให้มองแบบองค์รวมเสียแต่ในบทแรกนี้ อย่างวัตถุและอวัตถุเราก็ต้องมองเป็นองค์รวมให้ได้ เพื่อที่จะสามารถเข้าใจสิ่งอื่นๆ ที่จะตามมา

2. *พรหมานันท์* วลี ในคัมภีร์กล่าวว่า สิ่งแรกที่พรหมันสร้างคือที่ว่างแล้วจึงมีอากาศ มีไฟ น้ำ ดิน พืชพันธุ์ อาหาร น้ำเชื้อ และมนุษย์ มีคำถามว่าทำไมจึงเรียงลำดับเช่นนี้ คือจากที่ว่างไม่มีอะไรเลยมาสู่สิ่งที่มีเนื้อหนังอย่างมนุษย์ได้อย่างไร ก็น่าจะอธิบายได้ว่า คนเราเห็นปรากฏการณ์ในธรรมชาติแล้วนำมาอธิบาย เช่นไฟในที่นี้ น่าจะตีความเป็นแสงได้ แสงทำให้เกิดน้ำก็น่าจะเป็นภาพของฟ้าแลบหรือฟ้าผ่าที่ตามด้วยฝน เมื่อฝนตกลงมาสู่ดิน ก็ทำให้พืชพันธุ์เจริญงอกงาม เป็นอาหารแก่มนุษย์ได้ การอธิบายเช่นนี้น่าจะทำให้เห็นได้ว่า คนโบราณก็มีระบบความคิดที่จะอธิบายธรรมชาติในเชิงเหตุผล หรือสิ่งที่เกิดขึ้นก่อนหลังได้โดยเริ่มที่สาเหตุแรกคือพรหมัน จากภาพนี้ทำให้เราเห็นได้ไม่ยากว่า ทำไมจึงกล่าวว่าอาหารและลมปราณจึงเป็นสิ่งจำเป็นต่อชีวิต ทั้งนี้เพราะเมื่อเราขาดอาหาร ร่างกายก็จะทรุดโทรม จิตใจก็จะกระวนกระวายทำให้ชีวิตอยู่ไม่เป็นปกติได้ ข้อเท็จจริงเช่นนี้เราเห็นอยู่ตลอดเวลา บางคนอาจมองข้ามเพราะมีอาหารบริโภคอยู่ไม่ขาด และก็มีอากาศหายใจเสมอ เราจะตระหนักดีว่าสองสิ่งนี้สำคัญต่อการอยู่รอดของชีวิตอย่างไร ก็อาจจะเป็นตอนที่เรอดขาดอาหารอยู่หลายวันแล้วต้องติดอยู่ในที่ที่น้ำท่วมจนเกือบถึงเพดานของสิ่งก่อสร้าง เราคงนึกภาพออกได้ว่า เราจะต้องทรมาณเพียงใดที่ต้องลอยคอให้ศีรษะอยู่น้ำแต่ก็แทบจะติดกับเพดานที่กั้นเรานั้นอยู่แล้ว การไขว่คว้าหาที่สูดอากาศในที่อันแสนแคบเช่นนั้น น่าจะทำให้เราเข้าใจได้ดีว่าชีวิตคือการต่อสู้ นั่นหมายความว่าอย่างไร การบริบูรณ์ด้วยอาหารและลมปราณจึงเป็นสิ่งสำคัญของชีวิตโดยแท้จริง

การอธิบายพรหมันและอาดมันนั้น แท้จริงก็เป็นสิ่งเดียวกัน แต่อาดมันจะหมายถึงภาคแบ่งของพรหมันที่เป็นตัวตนในแต่ละคนมากกว่า จึงมักกล่าวว่าอาดมันที่เป็นหนึ่งเดียวกับพรหมันจะพบแต่ความสุข ความบริบูรณ์ มีการสมความปรารถนาทุกประการ นักวิชาการบางคนให้ข้อสังเกตว่าคำสองคำนี้น่าจะให้ถือว่ามีความหมายเดียวกัน เพียงแต่แตกต่างกันในแง่ของการเรียกใช้ นั่นคือแม้พรหมันจะสามารถสำแดงตัวให้อยู่ในภาวะของผู้รู้ (อาดมัน) หรือสิ่งที่ถูกรู้ก็ได้ ทว่าพรหมันเองก็อยู่เหนือทั้งสองสภาวะนั้นไปด้วย จึงเรียกว่าเป็นสภาพเหนือทวิภาวะ (สุมาลี มหณรงค์ชัย, 2546 : 56) ส่วนนักวิชาการอีกท่านคือบิลลิงตัน อธิบายว่าพรหมันนี้น่าจะได้รับความหมายเท่ากับเป็นสากลจักรวาล สถิตอยู่ในทุกสิ่ง จึงเป็นรากฐานของสรรพสิ่ง เป็นฐานรองรับตัวตนของทุกชีวิต ในแง่นี้พรหมันก็มีความหมายเท่ากับอาดมัน (Billington, 1997 : 33-34)

การมีความสุขในพรหมันนี้เราน่าจะคิดถึงได้อย่างไร ก็อาจตอบกันว่าคิดถึงไม่ได้เพราะความสุขในพรหมันมีมากกว่าความสุขของมนุษย์หลายเท่า นักจนยากที่จะประมาณตามการเปรียบเทียบในอนุวาทะที่ 8 ของบทนี้ แต่ก็น่าจะพอให้คิดถึงได้บ้าง อย่างเช่นผู้วิจัยสังเกตว่า มักจะมีการกล่าวว่าเมื่อเข้าถึงพรหมันก็ไม่มี ความกลัวอีกต่อไป การมีความกลัวก็คือการไม่มีความสุข แต่ถ้าเรารู้ว่าเราไม่ต้องกลัวอะไรอีก เพราะเราอยู่เป็นเอกภาพ เป็นเพียงสิ่งเดียวที่มีอยู่จริง ไม่มีใครจะมาทำให้เรากลัวได้แน่นอน นี่ก็คือภาพความสุขอย่างหนึ่งของพรหมันที่เราคิดได้ว่าเป็นความสุขจริงๆ ที่เรารู้ว่าเราไม่ต้องกลัวสิ่งใดอีกเลย

การเข้าถึงพรหมันก็คือการเข้าถึงความดีสูงสุด ฉะนั้นผู้มีความดีสูงสุดก็แน่นอนว่าไม่เคยคิดไปในทางไม่ดี น่าจะกล่าวได้ว่าผู้นี้จะคิดแต่สิ่งที่ดี คิดในทางที่เลวไม่เป็น จึงไม่น่าสงสัยเลยในอนุวาทะที่ 9 ที่กล่าวว่า ผู้เข้าถึงพรหมันจะปราศจากความคิดที่ว่า ‘ทำไมเราจึงไม่ทำสิ่งที่ถูกต้อง?’ กับ ‘ทำไมเราจึงทำแต่สิ่งที่ผิด?’ ผู้ที่คิดดีแล้วก็คงไม่มีทางเลยที่ความคิดทั้งสองนี้จะเป็นสิ่งที่เขาคิดได้ กล่าวได้อีกนัยหนึ่ง คือ การเข้าถึงพรหมันก็คือการที่จิตหลอมรวมกับความดีสูงสุด

3. **ภคกุลวัลลี** ในบทนี้เป็นการกล่าวถึงการเรียนรู้พรหมันของภคกุลบุตรชายของพระวรุณ เราสามารถเห็นได้ว่า การรู้จักพรหมันนั้นไม่ได้เรียนเพียงครั้งเดียวก็จะจบและรู้จักเลย แต่ต้องอาศัยลำดับขั้นตอนที่พัฒนาขึ้นไปเรื่อยๆ ดังเช่นภคกุลที่ต้องเข้าเฝ้าพระบิดาเพื่อให้ทรงเฉลยปัญหาอยู่หลายครั้ง กว่าจะเข้าใจได้กระจ่างชัด ในส่วนท้ายของบทนี้เน้นที่การเข้าใจว่าพรหมันคืออาหารเป็นหลัก ทั้งนี้เพราะเข้าใจง่ายว่า เมื่อกล่าวว่าการอาหารคือสิ่งจำเป็นที่หล่อเลี้ยงชีวิต เมื่ออาหารคือพรหมัน พรหมันก็คือผู้ให้ชีวิต การเข้าใจแบบองค์รวมที่จะต้องมองความขัดแย้งให้เป็นเอกภาพให้ได้จึงได้นำมาใช้ตรงนี้เอง จะเห็นได้ว่ามีการกล่าวถึง เมื่อรู้พรหมันแล้ว ฉันคืออาหาร แต่ต่อมากล่าวว่าฉันคือผู้บริโภคาอาหารด้วย ตรงนี้จะหมายความว่าอย่างไรกันแน่ ถ้าผู้ไม่เข้าใจก็คงใจท้อใจที่จะเรียนต่อ แต่ผู้ที่ฝึกความเข้าใจแบบองค์รวมมาแล้วจะเข้าใจได้ไม่ยาก คือ ในเมื่อพรหมันคือทุกสิ่ง ทุกสิ่งคือพรหมัน ก็ไม่มีความต่างระหว่างสิ่งใดๆ ในความเป็นจริงอาหารกับผู้บริโภคก็คือสิ่งเดียวกันซึ่งเป็นสิ่งที่พรหมันสร้าง การกล่าวว่าเป็นผู้บริโภคาอาหารกับเป็นอาหารนั่นเองก็แสดงให้เห็นว่านี่คือเอกภาพจริงๆ ไม่ใช่ความขัดแย้งแต่อย่างใด

ทั้งหมดนี้คือสาระสำคัญของคัมภีร์ไตตติรียอุปนิษิต ซึ่งได้มีเพิ่มเติมคือการวิเคราะห์วิจารณ์จากผู้รู้ท่านอื่นๆ และจากตัววิจัยเองด้วย แม้เนื้อหาคัมภีร์นี้จะไม่ต่างจากอุปนิษิตอื่นๆ แต่ก็มีความโดดเด่นที่มีการอธิบายมโนทัศน์ต่างๆ ได้มีระเบียบเหมือนถูกจัดวางไว้ก่อนแล้ว นักปรัชญาฮินดูก็ถือว่าไตตติรียอุปนิษิตเป็นอุปนิษิตที่สำคัญลำดับต้นๆ เล่มหนึ่งก่อนที่จะมีปรัชญาของเวทานตะถือกำเนิดขึ้น

การศึกษาเชิงวิเคราะห์วิจารณ์

ในแต่ละคัมภีร์ก็มีการพูดถึงอาหารโดยเหมือนกันบ้าง ต่างกันบ้าง แต่ที่จะกล่าวได้โดยย่อ พอให้เห็นภาพรวมทั้งหมดคือ ในคัมภีร์พระเวท ก็กล่าวถึงอาหารอย่างธรรมดา มีการสวดอ้อนวอนเทพเจ้าให้มีอาหารมากๆ ส่วนในคัมภีร์ทั้งหลายของอุปนิษิต จะขยายความอาหารให้มากขึ้น คือ เป็นสิ่งหล่อเลี้ยงชีวิต จำเป็นต่อชีวิตอย่างเดียวกับที่พรหมันจำเป็นต่อการมีอยู่ของทุกสิ่ง อาหารจึงถูกเปรียบเข้ากับพรหมัน อาหารคือสัญลักษณ์ของความบริบูรณ์และความสุข ส่วนยุคหลังพระเวทนั้น การกล่าวถึงอาหารก็เป็นไปอย่างธรรมดาว่าเป็นอาหารอย่างที่เรารู้จัก มีความแตกต่างกันบ้างตรงที่บางฝ่ายเห็นประโยชน์ บางฝ่ายเห็นว่าเป็นสิ่งที่ชักนำให้หลงยึดติดในกามคุณ ในหัวข้อนี้ ผู้วิจัยเห็นว่า การกล่าวถึงอาหารอย่างเป็นธรรมดานั้นดูไม่จำเป็นต้องพินิจวิเคราะห์ให้ลึกซึ้งยิ่งขึ้นแต่อย่างใด

เพราะก็กล่าวอยู่แล้วว่าเป็นอาหารในความหมายธรรมดา อีกทั้งเปรียบเทียบให้เห็นไปแล้วด้วย ผู้วิจัยจึงจะพินิจพิจารณาที่แก่นแท้ของอาหารที่ปรากฏในคัมภีร์พระเวทและอุปนิษัต โดยเฉพาะในอุปนิษัตนั้นซึ่งเป็นการกล่าวถึงอย่างพิสดาร โดยผู้วิจัยจะกล่าวถึงสองหัวข้อแรก คือหนึ่ง อาหารในเชิงสัญลักษณ์นั้น มีการกล่าวถึงอาหารอย่างไร และสอง อาหารกับศีลธรรมของสังคม คือ การบริจจาคอาหารหรือความตระหนี่ถี่เหนียวนั้นมีการกล่าวถึงอย่างไร ส่วนสามหัวข้อหลังเป็นหัวข้อที่ผู้วิจัยตั้งข้อสังเกตเอง คือ สาม ประเด็นจิตกับกายและอาหารที่ได้กล่าวค้างไว้ในหัวข้อเสวตาศวัตร์อุปนิษัต สี ข้อโต้แย้งที่อาจมีจากวิทยาศาสตร์ และห้า มีจุดเปรียบเทียบที่น่าสังเกตระหว่างคัมภีร์ไวดัตตริยอุปนิษัตกับคัมภีร์อุปนิษัตเล่มอื่นๆ ซึ่งผู้วิจัยจะได้กล่าวถึงในรายละเอียดต่อไป จึงขอแบ่งเป็นหัวข้อดังนี้

1. **อาหารในเชิงสัญลักษณ์** ดังที่เห็นไปแล้วในอุปนิษัตว่า อาหารถูกกล่าวถึงไปกับพรหมันว่าเป็นสิ่งจำเป็นต่อการมีชีวิตของสิ่งมีชีวิตทั้งหลาย การสร้างสิ่งต่างๆ ของพรหมันก่อนที่จะมีสิ่งมีชีวิตจึงมักปรากฏว่ามีอาหารอยู่ก่อนหน้าเสมอ เช่น อธิบายว่า น้ำทำให้เกิดอาหาร อาหารทำให้เกิดน้ำเชื้อ และน้ำเชื้อทำให้เกิดมนุษย์ นอกจากนี้อาหารก็เป็นสัญลักษณ์ของโชคลาภ ความบริบูรณ์ พูนสุข ภาพของความบริบูรณ์ไปด้วยอาหาร ความสำเร็จอย่างสมบูรณ์ในการศึกษาพระเวทนั้น ผู้วิจัยคิดว่าถูกโยงเข้าหากันอย่างเหมาะสม นั่นคือ การอิมเมมในอาหาร โยงเข้ากับการเข้าถึงพรหมัน ทั้งคู่เป็นภาพของความสุภาพที่พอจะเปรียบเทียบกันได้ ดังที่จะแสดงให้เห็นนี้

ขยันทำการเกษตร	————>	ได้ผลผลิตมาก	————>	มีอาหารบริโภคมมาก
ตั้งใจศึกษาพระเวท	————>	มีความรู้ในพรหมัน	————>	มีความสุขในการเข้าถึงพรหมัน

ตรงนี้น่าจะทำให้เห็นชัดว่าแนวทางการเปรียบเทียบความสุขจากการมีอาหารยังชีวิตให้อยู่ได้ กับความสุขในการรู้จักเข้าถึงพรหมันนั้นถูกเปรียบเทียบเข้าหากันอย่างไร จะเห็นได้ว่าเป็นมโนภาพเดียวกันพอดีที่ว่า การกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งที่ถือว่าดีย่อมมุ่งสู่เป้าหมายที่ดีและเป็นไปเพื่อความบริบูรณ์และความสุข

2. **อาหารกับศีลธรรมของสังคม** อาหารกับชีวิตเป็นสิ่งที่แยกจากกันไม่ได้ การจะมีชีวิตอยู่ได้ก็ต้องมีอาหารเป็นปัจจัยเกื้อหนุน จะเห็นได้ว่าในพระเวทและอุปนิษัต มีการกล่าวถึงด้วยว่า ผู้ให้อาหารแก่ผู้อื่นจะมีมิตรมาก มีโชคลาภ ความสำเร็จในการทำงาน ในทางตรงกันข้าม ผู้ไม่รู้จักแบ่งปันอาหารให้แก่ผู้อื่นก็จะไร้ญาติขาดมิตร ประสบแต่ความทุกข์ยาก การเป็นคนดีหรือคนชั่วในสังคมยุคนั้น จุดหนึ่งที่จะดูกันคือที่การมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่หรือการตระหนี่ถี่เหนียวนี้เอง อย่างในไวดัตตริยอุปนิษัตมีกล่าวชัดเจนว่า การให้อาหารแก่ผู้มาเยือนนั้นเป็นสิ่งที่ต้องทำ เป็นกฎที่ต้องปฏิบัติตาม ผู้ให้อาหารน้อยเกินไปก็จะได้รับอาหารกลับคืนน้อยเกินไปเช่นกัน และเมื่ออาหารนั้นคือพรหมัน ก็หมายความว่าเขาผู้ตระหนี่ถี่เหนียวจะถึงความหลุดพ้นหรือก็คือเข้าถึงพรหมันได้ยาก เมื่ออาหารสำคัญต่อชีวิต การให้อาหารก็คือการให้ชีวิต ผู้ที่ให้อาหารแก่มวลมนุษย์ก็คือพรหมัน

ดังนั้นมนุษย์ที่แบ่งปันอาหารให้แก่มนุษย์ผู้อื่นก็มีลักษณะเช่นเดียวกับพรหมัน ตรงนี้จึงสามารถเข้าใจได้ว่าทำไมอุปนิษัตินบางคัมภีร์จึงกล่าวว่าการบริจาคทาน การแบ่งปันอาหารนั้นจะยังให้ผู้นั้นมีโชคตากเป็นผู้ยิ่งใหญ่ได้

3. **จิตกับกาย และอาหาร** ปัญหาในปรัชญาจิตที่สำคัญที่สุดปัญหาหนึ่งคือการอธิบายความสัมพันธ์ของจิตกับกาย ปัญหานี้เกิดขึ้นเมื่อเรอเน เดส์การ์ตส์ (René Descartes) นักปรัชญาฝรั่งเศสสมัยศตวรรษที่ 16 ได้แยกให้ต่างกันอย่างชัดเจนว่า จิตคือสิ่งที่ไม่กินที่และคิดได้ กายคือสิ่งที่กินที่และคิดไม่ได้ การอธิบายเช่นนี้ทำให้มีปัญหาว่าจะหาปฏิสัมพันธ์ระหว่างสองสิ่งซึ่งกินที่กับไม่กินที่นี้ได้อย่างไร ปกติเราเห็นแต่ความสัมพันธ์ของวัตถุกับวัตถุ เช่น โยนก้อนหิน ไปถูกกระจกแตก หรือปฏิสัมพันธ์ระหว่างจิตกับจิต เช่น เราคิดว่าเราจะเป็นผู้คงแก่เรียนส่งผลให้เราคิดต่อว่าเราจะอ่านหนังสือทุกวัน แต่ปฏิสัมพันธ์ของจิตกับกายเป็นสิ่งที่อธิบายได้ยากแม้เราจะเห็นอยู่ทุกวันว่าจิตเราสั่งให้ยกมือขวา มือขวาของเราก็ยกขึ้น มีผู้พยายามอธิบายความสัมพันธ์ดังกล่าวนี้เรื่อยมาซึ่งก็ล้วนยังมีปัญหาในแต่ละทฤษฎีที่นักปรัชญาเหล่านั้นเสนอ ผู้วิจัยก็ได้ศึกษาแนวทางแก้ปัญหามาของปรัชญาตะวันตกมาบ้างพอสมควร แต่ก็ต้องประหลาดใจเมื่อพบว่าความสัมพันธ์ของจิตกับกายนี้ก็มีอธิบายไว้แล้วในอุปนิษัต และการอธิบายก็ขึ้นกับสิ่งที่เรากำลังอภิปรายกันอยู่นี้ ซึ่งก็คืออาหาร เช่น ในฉานโทคยอุปนิษัต กล่าวว่า อาหารแบ่งเป็นสามส่วน ส่วนหยาบที่สุดเป็นอุจจาระ ส่วนที่ละเอียดขึ้นมาเป็นร่างกาย ส่วนละเอียดที่สุดเป็นจิต และเราก็เห็นมาแล้วว่าการอดอาหารมีผลชัดเจนที่เกิดขึ้นทั้งกายและจิต คือ อ่อนเพลีย ไม่มีแรง และสติปัญญาก็ไม่เอื้ออำนวยในการศึกษาท่องจำคัมภีร์ ในเศวตาศาสตร์อุปนิษัตก็อธิบายว่า การกระทำของร่างกายสมนัยกับความต้องการของธาตุมันที่ถือครองร่างกายนั้นได้โดยหนทางคือ อาหาร เครื่องดื่ม และการทำให้แข็งแรง โดยรวมคือในอุปนิษัตทั้งสองนี้มีการอธิบายว่า อาหารคือกุญแจไปสู่การหาความสัมพันธ์ของจิตกับกาย ผู้วิจัยไม่เคยพบการนำอาหารมาอธิบายความสัมพันธ์ของจิต-กาย เช่นนี้เลยในทฤษฎีทางตะวันตก ในที่นี้เราจะไม่มาวิพากษ์วิจารณ์ว่าคำกล่าวเช่นนี้ถูกต้องสมเหตุสมผลในทางปรัชญาหรือไม่เพราะจะเป็นการออกนอกประเด็นเรื่องอาหารไป อาจต้องใช้เนื้อที่ในบทความของปรัชญาจิต ในที่นี้เพียงแต่ให้ข้อสังเกตไว้เท่านั้น

4. **ข้อโต้แย้งที่อาจมีได้จากวิทยาศาสตร์** การอธิบายของอุปนิษัตว่าอาหารทำให้เกิดมนุษย์ซึ่งมีชีวิตนั้น เป็นการมอง โดยองค์รวมจากการสังเกตปรากฏการณ์ธรรมชาติโดยสายตาของคนอินเดียโบราณ ซึ่งเห็นว่าเมื่อขาดอาหาร ร่างกายก็อ่อนแอ ทรมาน อาจถึงกับเสียชีวิตได้ถ้ายังไม่ได้รับโภชนาอาหาร จึงมองว่าอาหารทำให้ชีวิตมีอยู่ได้ ดำรงอยู่ได้เป็นปกติ ถ้านักวิทยาศาสตร์อย่างนักชีววิทยามาพบคำอธิบายนี้คงจะมีข้อโต้แย้งอย่างแน่นอนว่าการอธิบายเช่นนี้ผิด ทั้งนี้เพราะเมื่อตรวจสอบดูการทำงานในระบบการย่อยอาหารแล้วจะเห็นว่า ร่างกายของมนุษย์ที่มีชีวิตนั้นเองต้องมีอยู่ก่อนที่จะทำให้อาหารถูกย่อยไปเพื่อประโยชน์ของร่างกายได้ เราจะเห็นได้ว่าตั้งแต่ปากไปจนถึงลำไส้เล็ก มีน้ำย่อยหรือเอนไซม์หลายชนิดที่เข้ามาทำงานในการย่อยอาหาร น้ำย่อยเหล่านั้นก็

มีขึ้นได้เพราะร่างกายเรายังมีชีวิตอยู่ก่อนนั่นเอง ถ้าเราตายแล้ว ร่างกายก็หยุดทำงาน การนำอาหารมาใส่ในปากเราก็ไม่ต่างอะไรกับการใส่ข้าวลงไปใ้ในกระบอกไม้ไผ่ เพราะการย่อยจะไม่เกิดขึ้นเลย เนื่องจากร่างกายที่ขาดชีวิตก็ไม่สามารถตั้งงานให้น้ำย่อยทำงานได้ ถ้าอาหารเป็นสิ่งที่ทำให้เกิดชีวิตแล้ว เช่นนี้ เมื่อเราป้อนอาหารให้ศพแล้ว เขาก็น่าจะฟื้นคืนชีพไม่ใช่หรือ การโต้แย้งเช่นนี้ ผู้วิจัยเห็นว่าอาจมีขึ้นได้จากการที่วิทยาศาสตร์เห็นอุปนิษทอธิบายว่าอาหารก่อให้เกิดมนุษย์ อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยเห็นว่าการโต้แย้งของนักวิทยาศาสตร์เช่นนั้นมีจุดผิดพลาดอยู่ประการหนึ่ง นั่นคือ โดยจุดยืนของการอธิบายแล้ว อุปนิษทอธิบายแบบองค์รวมคือ อาหารและชีวิตเป็นสิ่งที่ไปด้วยกัน เราคิดถึงอาหารโดยแยกจากชีวิตไม่ได้ เมื่อพูดถึงอาหารก็ต้องเป็นสิ่งที่เกื้อกูลการดำรงอยู่ของชีวิต ข้าวหนึ่งจานในอวกาศที่เต็มไปด้วยก้อนหินกระจัดกระจายโดยที่ไม่มีสิ่งมีชีวิตอยู่เลย ข้าวนั้นก็ป็นวัตถุชนิดหนึ่งที่ไม่ต่างจากก้อนหิน ไม่ได้มีนัยของความเป็นอาหารแต่อย่างใดหากไร้สิ่งมีชีวิตใดๆ ที่จะบริโภคมัน นั่นคือ อาหารกับชีวิตไม่ได้ถูกมองแยกจากกัน ต่างกับนักวิทยาศาสตร์ที่โต้แย้งเช่นนั้นก็เพราะมองว่าชีวิตกับอาหารแยกจากกันได้ อธิบายต่างหากจากกันได้ เช่น อธิบายว่า ชีวิตทำให้น้ำย่อยมาย่อยอาหาร เมื่อยังไม่มีอาหารมาให้อย่อย ชีวิตก็ยังคงอยู่ได้ระยะหนึ่ง มุมมองที่ต่างกันคนละขั้วเช่นนี้ ย่อมให้ภาพที่ต่างกันแน่นอนซึ่งก็จะนำมาเทียบเคียงกันไม่ได้ด้วยว่าของใครดีกว่ากัน อย่างไรก็ตาม วิจัยในปัจจุบันเช่น อมรา ศรีสุชาติ (2541) ที่พยายามจะรวมมโนทัศน์ของการมองแบบองค์รวมเข้ากับวิทยาศาสตร์ซึ่งต้องใช้ทฤษฎีจักรวาลวิทยาแนวใหม่เข้ามาสมทบด้วย ซึ่งอมราเห็นว่ามีความเป็นไปได้ และจะทำให้ให้อธิบายได้ว่าแนวความคิดในอุปนิษทและวิทยาศาสตร์ไม่ได้ขัดแย้งกันแต่อย่างใด ทว่าสิ่งที่นำเสนอมานี้ก็ไม่ได้จะตอบได้ข้อโต้แย้งของผู้วิจัย นั่นเพราะวิทยาศาสตร์ที่ผู้วิจัยอ้างว่ามีจุดที่เห็นขัดแย้งกับอุปนิษทในเชิงโลกทัศน์นั้น เป็นวิทยาศาสตร์ในความหมายของวิทยาการที่ยังคงทรงอิทธิพลในปัจจุบัน อาจเป็นไปได้ที่วิทยาศาสตร์แนวใหม่ในอนาคตจะไม่พบความขัดแย้งเช่นนี้ต่อไปแล้วก็ได้หากเป็นไปได้ในแนวทางที่งานวิจัยดังกล่าวพูดถึง และยิ่งจะเป็นสิ่งที่น่ายินดีหากว่าแนวทางใหม่เป็นแนวทางที่ถูกต้องมากกว่าด้วย

5. *ไตตติริยอุปนิษทกับคัมภีร์อุปนิษทเล่มอื่น* คัมภีร์ไตตติริยก็เหมือนกับคัมภีร์อุปนิษทอื่นๆ ที่เน้นการอธิบายพรหมัน เช่นเดียวกันที่มีการกล่าวถึงว่าพรหมันให้กำเนิดทุกสิ่ง ซึ่งก็รวมทั้งอาหารด้วย แต่น่าแปลกที่ในคัมภีร์นี้ไม่อธิบายว่าน้ำเป็นสิ่งที่ทำให้เกิดอาหาร โดยตรง เช่นที่กล่าวมาว่า

จากอวมันที่ยิ่งใหญ่นี้มีที่ว่าง จากที่ว่างมีอากาศ จากอากาศมีไฟ
(แสง) จากไฟมีน้ำ จากน้ำมีดิน จากดินมีพืชพันธุ์ จากพืชพันธุ์มีอาหาร
จากอาหารมีเมล็ดพันธุ์ (น้ำเชื้อ) จากเมล็ดพันธุ์มีมนุษย์ มนุษย์มีแก่นคือ
อาหาร...

นั่นคือการถือว่าอาหารเกิดจากพืชพันธุ์ โดยที่พืชพันธุ์ทั้งหลายก็มาจากดิน และดินมาจากน้ำอีกทอดหนึ่ง ผู้วิจัยวิเคราะห์ว่า คัมภีร์นี้น่าจะพยายามกล่าวถึงอาหารให้ลึกซึ้งกว่าคัมภีร์อื่นๆ โดยให้

การอธิบายที่ละเอียดกว่า แต่ก็ดูจากธรรมชาติเช่นเดียวกัน เช่น เรามีอาหารคือผลมะม่วงก็ได้จากต้นมะม่วง ใช่ว่าฝนตกลงมาแล้วเราจะได้มะม่วงเลย อย่างไรก็ตาม น้ำก็ยังเป็นสาเหตุที่ยังให้เกิดอาหารได้ เพราะถ้าไม่มีปัจจัยอื่นๆ ที่ตามมารวมทั้งอาหารจะไม่มีตามไปด้วย การอธิบายจึงน่าจะเป็นไปในทางเดียวกันอยู่เอง นั่นคือ อาหารยังคงตามมาจากน้ำไม่ใช่อยู่ก่อนน้ำ เพียงแต่ในคัมภีร์นี้พบการอธิบายที่ละเอียดกว่าเท่านั้น ไม่ได้เป็นการอธิบายที่ขัดแย้งกับคัมภีร์อื่นๆ

นอกจากนี้ยังมีการกล่าวถึงอาหารด้วยว่าพรหมันคืออาหาร เห็นได้จากภคฤควัลลี ที่ภคฤเรียนรู้อาหารจากพระวรุณบิดาของตนว่า พรหมันคืออาหาร ลมปราณ จักษุ โสตรา จิต วาจา ภคฤเรียนรู้อาหารคือพรหมัน สัตเกิดจากอาหาร อยู่โดยอาหารและกลับไปสู่อาหาร ตรงนี้ น่าจะเข้าใจได้ว่า เมื่อทุกสิ่งมาจากพรหมันแล้ว อาหารคือพรหมันก็ต้องกล่าวเช่นกันว่าทุกสิ่งมาจากอาหาร นั่นคือเราเข้าใจว่าสิ่งมีชีวิตจำเป็นต้องบริโภคอาหารเพื่อการอยู่รอด การทำให้เห็นว่าพรหมันเป็นผู้ยังให้มีทุกสิ่งได้นั้นก็ภาพของความจำเป็นที่สิ่งมีชีวิตต้องอยู่ได้โดยอาหาร จึงนับว่าเหมาะสมแล้ว นั่นคือถ้าพรหมันไม่สร้างสิ่งใดๆ ก็ไม่มีเราอยู่เช่นนี้ได้ หรือถ้าไม่มีอาหาร เราก็ไม่สามารถอยู่ได้เช่นกัน การมีอาหารตามการอธิบายในไตตติริยะ ก็แสดงว่ามีพีชพันธุ์ ดิน น้ำ ไฟ อยู่ก่อนแล้ว ฉะนั้นถ้าใครจะกล่าวว่าเพียงอาหารอย่างเดียว ถ้าไม่มีไฟ ไม่มีน้ำ มนุษย์ก็อยู่ไม่ได้ นั่นก็จัดเป็นคำกล่าวจากความเข้าใจผิด เพราะเมื่อมีอาหารก็แสดงว่าปัจจัยพวกนั้นก็มียู่ด้วยแล้ว

ในคัมภีร์นี้ยังมีการกล่าวด้วยว่า การไม่ปฏิเสธอาหาร (ไม่ทิ้งอาหาร) การเตรียมอาหารให้แก่ผู้มาเยือนมากๆ จะถือเป็นศิริมงคลของชีวิต เขาจะมีความยิ่งใหญ่ที่ได้มีลูกหลาน โศกระบือ ความรู้ และชื่อเสียง และการเคารพบูชาพรหมัน ก็จะยังให้เขาเข้าถึงและเป็นหนึ่งเดียวกับพรหมัน ซึ่งจะบริบูรณ์ด้วยลมปราณ อาหาร จิต ความรู้ และความสุขด้วย การกล่าวว่า ฉันคืออาหาร และฉันเป็นผู้บริโภคอาหาร จึงไม่ใช่คำกล่าวที่ขัดแย้งเพราะพรหมันคือหนึ่งเดียวที่ไม่มี ความแตกต่างระหว่างสิ่งใด ผู้วิจัยเห็นว่าในคัมภีร์ การกล่าวถึงอาหารมีความโดดเด่นที่สุดตรงที่การเปรียบว่าพรหมันคืออาหาร ซึ่งน่าจะใช้อาหารเป็นสัญลักษณ์มากกว่าจะเป็นอาหารที่เราบริโภคกันทั่วไป ทั้งนี้เพื่อให้เราเข้าใจพรหมันว่าเป็นหนึ่งเดียวอย่างไร ได้ง่ายขึ้น ซึ่งก็เป็นจุดเด่นที่ไม่ปรากฏในคัมภีร์อื่น

บทสรุป

ผู้วิจัยได้ศึกษามโนทัศน์อาหารที่ปรากฏในคัมภีร์ต่างๆ ของอินเดียแล้วพบว่าในอุปนิษัทมีการกล่าวถึงอาหารในความหมายที่แปลออกไปโดยนำไปเทียบเคียงกับพรหมันว่าคือสิ่งจำเป็นต่อชีวิตมนุษย์ นอกจากนั้นก็มีการอธิบายว่าอาหารมาจากไหน ก็อธิบายว่ามาจากสิ่งที่พรหมันได้สร้างขึ้น ในอุปนิษัทจึงพบแต่การสรรเสริญคุณประโยชน์ของอาหารว่าเป็นความสุข ความบริบูรณ์ในขณะที่ภายหลังยุคอุปนิษัทนั้น อาหารก็เป็นเพียงอาหารตามธรรมดา ในสมัยปัจจุบัน โลกของเรามีความก้าวหน้าในการศึกษาศาสตร์ทางโภชนาการ ก็พบว่าการบริโภคอาหารแต่พอดีและเป็นอาหารที่สะอาด มีสารอาหารที่จำเป็นต่อร่างกายนั้น ถือว่าเป็นผู้ที่มีโภชนาการดี ภาพเช่นนี้ต่างจากภาพ

ของสมัยอุปนิษัตมาก ที่อาหารถูกผูกโยงเข้ากับลัทธิความเชื่อหรือการอธิบายโลกในเชิงปรัชญาได้อีกทั้งผูกเข้ากับมิติทางศีลธรรมของสังคมได้ด้วย แต่ในปัจจุบันกลับเน้นการมีชีวิตที่สุขสบายของปัจเจกบุคคลเป็นหลัก บริโภคอาหารก็เพียงเพื่อชีวิตที่มีสุขภาพดี ไม่เกี่ยวข้องกับพรหมัน โมกษะ หรือศีลธรรมสังคมแต่ประการใด ทั้งนี้ก็อาจเป็นอย่างที่เราวิจัยได้ให้ข้อสังเกตไว้ ซึ่งก็คือเพราะอิทธิพลของมุมมองที่ต่างกันคือมองแบบองค์รวมและแยกส่วนนั้นก็เป็นที่

รายการอ้างอิง

ภาษาอังกฤษ

- Billington, Ray. 1997. *Understanding Eastern Philosophy*. London : Routledge.
- Deussen, Paul. 1980. *Sixty Upaniṣads of the Veda*. Part 1. Translated by U.M. Bedekar and G.B. Palsule. Delhi : Motilal Banarsidass.
- Kangle, R.P. (trans). 1972. *The Kauṭīliya Arthaśāstra*. Part II. Second editon. Bombay : Bombay University Press.
- Lopez, Carlos. 1997. Food and Immortality in the Veda: A Gastronomic Theology?. In *Electronic Journal of Vedic Studies* 3(3). <http://users.primushost.com/~india/ejvs/ejvs0303/ejvs0303.txt>
- Müller, F. Max (ed.). 1969. *The Sacred Books of the East*. Volume 15. Delhi : Motilal Banarsidass.
- Olivelle, Patrick (trans.). 1998. *Upaniṣads*. Oxford World Classics. Oxford : Oxford University Press.
- Roer, E. 1979. *The Twelve Principal Upaniṣads*. Volume 1. Delhi : NAG Publishers.

ภาษาไทย

- ประยงค์ แสนบูรณ. 2547. *ปรัชญาอินเดีย*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์โอเดียนส โตร์.
- พิน ดอกบัว. 2545. *ปวงปรัชญาอินเดีย*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์สยาม.
- สุนทร ณ รังษี. 2545. *ปรัชญาอินเดีย : ประวัติและลัทธิ*. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุมาลี มหณรงค์ชัย. 2546. *อินดู-พุทธ จุดยืนที่แตกต่างกัน*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์สุภาพใจ.
- หิริยัณนา, เอ็ม. 2531. *สารัตถะปรัชญาอินเดีย*. งานแปลของสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ
 อันดับที่ 92. แปลโดย สุขุม ศรีบูรินทร์. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.
- อดิศักดิ์ ทองบุญ. 2546. *ปรัชญาอินเดีย*. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : ราชบัณฑิตยสถาน.
- อมรา ศรีสุชาติ. 2541. *อุปนิษัต : อภิปรัชญาที่สอดคล้องกันและที่สอดคล้องกับทฤษฎีวิวัฒนาการศาสตร์ เรื่องกำเนิดและการสิ้นสุดของจักรวาล โลก สรรพสิ่งและชีวิต*. วิทยานิพนธ์หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาสันสกฤต ภาควิชาภาษาตะวันออก บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.